

5
(1427)-son
31-yanvar
2020

Xabar

ERURSEN SHOH, AGAR OGOHSEN SEN
AGAR OGOHSEN SEN, SHOHSEN SEN

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH VAZIRLIGI NASHRI

1992-yil martdan chiqa boshlagan www.xabar.uz

УШБУ СОНДА:

ТАЪЛИМ

Ал-Хоразмий мантаби ўқувчилари билан онлайн давра суҳбати ўтказилди **3-бет**

СТАТИСТИКА

Средняя зарплата айтишников в Узбекистане повысилась до 3971,8 тыс сумов **6-бет**

XXI АСР ЭПИДЕМИЯЛАРИ:

Инсоният ўлим вирусларини қандай енгган? **9-бет**

КАТТА СИЁСАТ

“Брексит” ёхуд Евроиттифоқ эшиклари нима учун қурилган? **10-бет**

МИЛЛИЙ ДАСТУРИЙ МАХСУЛОТ

Ўзбек мутахассислари ишлаб чиққан лаборатория платалари ТАТУ филиалларига тақдим этилди **11-бет**

АЛОҚА ОЛАМИДА

Коронавирус қаерларда тарқалмоқда? Онлайн сервис ишга тушди **12-бет**

ТАДҚИҚОТ

Олимлар қаришининг молекуляр механизмларини аниқладилар **16-бет**

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ИЧИДАМИЗ

Президент Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлис Сенати ва Қонунчилик палатасига қилган Мурожаатномасида 2020 йил Илм-маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили деб эълон қилинди. Шундан кейин фуқароларда “рақамли иқтисодиёт” атамаси ҳақида кўплаб саволлар туғила бошлади. Ушбу мақолада уларнинг энг муҳимларига аниқлик киритамиз.

2-бет ▶

“ТРИЛЛИОНЕРЛАР КЛУБИ”

(Дунёдаги энг бой компанияларнинг капитал қиймати)

1. Apple — \$1,4 трлн.
2. Microsoft — \$1,28 трлн.
3. Alphabet — \$1,02 трлн.
4. Amazon* — \$0,93 трлн.

*Кейинчалик акциялари қиймати пасайган Amazon “Триллионерлар клуби”ни тарк этди (бизнингча, бу вақтинча ҳолат).

Манба: Howmich

➔ ФОРУМ

ЎЗБЕКИСТОН ДЕЛЕГАЦИЯСИ DIGITAL ALMATY 2020 ФОРУМИДА ҚАТНАШМОҚДА

Бугун, 31 январ куни Қозоғистоннинг жанубий пойтахти — Олмаота шаҳрида DIGITAL ALMATY 2020 форуми бўлиб ўтмоқда.

Форум шўъба йиғилишларида сунъий интеллект, рақамли иқтисодиётнинг келгуси ривожланиш йўналишлари, рақамли трансформация ва ҳамкорлик масалалари кенг муҳокама қилиниб, ўзаро тажриба алмашилмоқда.

Шунингдек, форум доирасида стартап-лойиҳалар ва АТ-ечимлар тақдимотлари ўрин олган кўргазма, икки томонлама учрашувлар бўлиб ўтиши режалаштирилган.

Форум ишида халқаро ташкилотлар раҳбарлари, АТ соҳасининг етакчи экспертлари ва оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этипти. Шу жумладан, халқаро анжуманда Ўзбекистон Республикаси ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазири Шўхрат Содиқов раҳбарлигидаги делегация қатнашмоқда.

Халқаро анжуман тафсилотларини “Xabar” газетаси мухбири ҳам бевосита кузатиб боради.

2 | ХАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИ

Jumadan
umagacha

2020 йил 24 январ куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга Мурожаатнома тақдим қилди. Бу галги Мурожаатномада ҳам ўтган йил давомида амалга оширилган ишлар, жорий ва келгуси йилларга мўлжалланган устувор йўналишлар, давлатимиз ички ва ташқи сиёсати учун асосий вазифалар баён этилиб, долзарб қонунчилик ташаббуслари илгари сурилди. Шунингдек, 2020 йил номи ҳам эълон қилинди. Унга кўра, 2020 йил мамлакатимизда Илм-маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили бўлди. Тошкент шаҳридаги Халқаро конгресс марказида бўлиб ўтган мазкур тадбирда Олий Мажлис Сенати аъзолари ва Қонунчилик палатаси депутатлари, ҳукумат, вазирлик ва идоралар раҳбарлари, турли соҳа вакиллари иштирок этди.

Президент Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида 27 январ куни Тошкент халқаро инвестиция форумини юқори савияда ташкил этиш масаласига бағишланган йиғилиш ўтказилди. 2020 йилда мамлакатимиз иқтисодиётига 5,8 миллиард доллар тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни жалб қилиш белгиланган. Шу мақсадда март ойда Тошкент халқаро инвестиция форуми ўтказилиши режалаштирилган. Йиғилишда ушбу анжуманни юқори савияда ташкил этиш учун аниқ ташкилий вазифалар белгилаб берилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 27 январ куни соғлиқни сақлаш соҳасини ва илм-фан йўналишларини ривожлантириш масалаларига бағишланган йиғилиш ўтказди. Унда тиббиёт тизимини илгор хорижий стандартлар асосида ташкил этиш, аҳолининг соғлиқни сақлаш хизматларидан фойдаланишини янада кенгайтиришга қаратилган чора-тадбирлар муҳокама қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида 28 январ куни туризмни ривожлантириш, жисмоний тарбия ва спортни янада оммалаштириш масалаларига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди.

Президент Шавкат Мирзиёев 28 январ куни транспорт тизимини самарали ташкил этиш борасидаги устувор вазифалар муҳокамасига бағишланган йиғилиш ўтказди. Унда транзит сиёсатини бутунлай қайта кўриб чиқиш Транспорт вазирлигининг энг муҳим вазифаларидан бири экани таъкидланди. Темир йўл тизимини тубдан ислоҳ қилиш, соҳага хусусий капитални кенг жалб этиш бўйича кўрсатмалар берилди.

Матбуотда Ўзбекистон Республикаси Президенти имзолаган "Tashkent Pharma Park" инновацион илмий-ишлаб чиқариш фармацевтика кластерини ташкил этиш тўғрисида"ги, "Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган стратегиясида белгиланган вазифаларни 2020 йилда амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ҳамда "Чорвачилик тармоғини давлат томонидан қўллаб-қувватлашнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорлар эълон қилинди.

◀1-бет

“**Рақамли иқтисодиёт – бу нолдан бошлаб яратилиши лозим бўлган қандайдир бошқача иқтисодиёт эмас. Бу янги технологиялар, платформалар ва бизнес моделлари яратиш ва уларни кундалик ҳаётга жорий этиш орқали мавжуд иқтисодиётни янгича тизимга кўчириш деганидир.**”

Дастурчи янгилиги

Рақамли иқтисодиёт – бу иқтисодий, ижтимоий ва маданий алоқаларни рақамли технологияларни қўллаш асосида амалга ошириш тизимидир. Базидида у интернет иқтисодиёти, янги иқтисодиёт ёки веб-иқтисодиёт деган атамалар билан ҳам ифодаланади.

1995 йилда америкалик дастурчи Николас Негропонт “рақамли иқтисодиёт” атамасини амалиётга киритди. Ҳозирда бу истилоҳни бутун дунёдаги сиёсатчилар, иқтисодчилар, журналистлар, тадбиркорлар – деярли барча қўлламоқда. 2016 йилда Бутунжаҳон банки дунёдаги рақамли иқтисодиётнинг аҳволи ҳақида илк марта маъруза эълон қилди (“Рақамли дивидендлар”).

Бозордан электрон савдога

Хўш, рақамли иқтисодиётнинг оддий иқтисодиётдан фарқи нимада? Масалан, харидорга пойабзал керак. Уни бозорга тушиб ўзи бевосита танласа ва нақд пулга сотиб олса, бу аънавий иқтисод. Телеграмдаги бирон савдо боти орқали ўзига маъқул товарни танлаб, товар эгасига пулни электрон тўлов тизими орқали тўлаш ва товарни етказиб бериш хизмати орқали олиш – рақамли иқтисодиёт дейилади. Бу масалани энг содда маънавий мисол орқали тунтиришди. Аслида, ҳаммамиз аллақачон рақамли иқтисодиёт ичидамиз, унинг қулайликларидан фойдаланамиз. Масалан, ойликларимиз пластик карталарга тушади, электрон тўлов орқали коммунал хизматлар, телефон, интернет ва бошқа маҳсулот ва хизматларга тўлов қиламиз, электрон тарзда солиқ декларацияси топширамыз, картадан картага пул узатамыз, уйга таом буюртма қиламиз ва ҳоказо.

Рақамли иқтисодиёт – бу нолдан бошлаб яратилиши лозим бўлган қандайдир бошқача иқтисодиёт эмас. Бу янги технологиялар, платформалар ва бизнес моделлари яратиш ва уларни кундалик ҳаётга жорий этиш орқали мавжуд иқтисодиётни янгича тизимга кўчириш деганидир.

Белгилари:

- юқори даражада автоматлаштирилганлик;
- электрон ҳужжат алмашинуви;
- бухгалтерлик ва бошқарув тизимларининг электрон интеграциялашуви;
- маълумотлар электрон базалари;
- CRM (ишқозлар билан

ўзаро муносабат тизими) мавжудлиги;

- корпоратив тармоқлар. Қулайликлари;
- тўловлар учун харажатлар (масалан, банкка бориш учун йўлқира ва бошқа ресурслар) тежаллади;
- товарлар ва хизматлар ҳақида кўпроқ ва тезроқ маълумот олинди;
- рақамли дунёдаги товар ва хизматларнинг жаҳон бозорига чиқиш имкониятлари катта;
- фидбек (истеъмолчи фикри)ни тез олиш ҳисобига товар ва хизматлар жадал такомиллаштирилади;
- тезроқ, сифатлироқ, қулайроқ.

Янқол мисол...

Рақамли платформаларнинг ривожланиш соҳасидаги ёрқин мисоллардан бири сифатида “Алибаба” электрон савдо тизимига эга бўлган Хитой компаниясини келтириб ўтиш мумкин. Ундан фойдаланиш тажрибаси шуни кўрсатадики, маълумотлар тўплаш жараёнида иқтисодиётнинг турли секторларига экспансия учун ўта рақобатли устунликлар яратилади. “Алибаба” бу – оддийгина рақамли платформа эмас, балки платформалар экотизимидир.

“Қора иқтисодиёт” кушандаси

Рақамли иқтисодиётни ривожлантириш бизга нима беради? Рақамли иқтисодиёт инсонларнинг турмуш даражасини сезиларли даражада оширади, бу унинг асосий фойдасидир. Рақамли иқтисодиёт коррупция ва “қора иқтисодиёт”нинг асосий кушандасидир. Чунки, рақамлар ҳамма нарса ни муҳралиди, хотира сақлайди, керак пайтда маълумотларни тез тақдим этади. Бундай шароитда бирон маълумотни яшириш, яширин битимлар тузиш, у ёки бу фаолият ҳақида тўлиқ ахборот бермасликнинг иложи йўқ, компютер ҳаммасини намоен қилиб қўяди. Маълумотлар кўплиги ва тизимлилиги ёлғон ва қинғир ишларга йўл бермайди, чунки тизимни алдаш имконсиз. Натижада “ифлос пулларни” ювиш, маблағларни ўғирлаш, самарасиз ва мақсадсиз сарфлаш, ошириб ё яшириб кўрсатиш имкони қолмайди. Бу эса иқтисодиётга легал маблағлар оқимини оширади, солиқлар ўз вақтида ва тўғри тўланади, бюджет тақсимоти очиқ бўлади, ижтимоий соҳага йўналтирилган маблағлар ўғирланмайди, мактаблар, касалхоналар, йўлларга ажратилган пуллар тўлиқ етиб боради ва ҳоказо.

Давлатнинг рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йўлини танлаганилиги ахборот технологиялари соҳасида ва умуман, электрон ҳужжатлар айланмаси соҳасида янги йўналишлар очиб беради. “Рақамли технологиялар” томон бурилишга бутун жаҳон интернет тармоғи ва сифатли алоқанинг ривожланиши сабаби бўлди.

Ўзбекистонда рақамли иқтисодиёт қай даражада ривожланган?

Таъкидлаш жоизки, бугунги кунда фойдаланувчилар озиқ-овқат маҳсулотларига буюртма бериш учун Телеграм ботларидан фаол фойдаланмоқдалар. Шунингдек, турли интернет дўконлар, электрон тўлов тизимлари ҳам ривожланиб бормоқда. Демак, фуқароларимиз электрон битимларни амалга оширишга ишоняптилар. Фақат ҳозирги кунгача фойдаланувчилар катта харажатлар талаб қилмайдиган кичик битимларни амалга оширмоқдалар, ўртача харид ҳажминини оширишга эса унчалик тайёр эмаслар. Эндиги масала ўртача ва йирик иқтисодий битимлар ва молиявий операцияларни рақамли технологиялар орқали амалга оширишни ривожлантиришдан иборати.

Шунингдек...

Рақамли иқтисодиётнинг ўз валютаси (криптовалюта, биткойн), пул сақлайдиган кармони (блокчейн), ҳисоблаш услулари (майнинг) каби терминлари мавжуд. Улар ҳақида янада батафсил маълумот олиш тавсия қилинади.

Рақамли иқтисодиётни ким ривожлантиради?

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойиха бошқаруви миллий агентлиги рақамли иқтисодиётни жорий этиш ва ривожлантириш соҳасида ваколатли орган ҳисобланади. Бундан ташқари, Ахборот технологиялари, Иқтисодиёт, Молия, Адлия вазирликлари ва бошқа қатор давлат тузилмалари рақамли иқтисодиётни ривожлантириш учун ўзига эса маъсулият ва вазифаларга эга. Бу ҳақида Президент Шавкат Мирзиёевнинг Мурожаатномасида ҳам алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Шаҳноза СОАТОВА,
Ўзбекистон Республикаси
адлия вазирлиги
масъул ходими

ФАОЛИЯТИМИЗГА ЯНГИЧА РУҲ БАҒИШЛАЙДИ

Давлатимиз раҳбарининг Олий Мажлисга Мурожаатномасини бевосита кўрган ва эшитган ҳар бир инсон ўзига хос таассуротга эга бўлди, ўринли ҳулосалар чиқара олди.

Президентимиз таъкидлаганидек, замонавий дунёда рақамли технологиялар барча соҳаларда ҳал қилувчи рол ўйнайди. Президентимиз илм-маърифат ва рақамли иқтисодийётни ривожлантириш бўйича вази­фаларни белгилаб берар экан, жорий йилда “рақамли иқтисодийёт”ни ривожлантириш бўйича туб бурилиш қилишимиз лозимлигига алоҳида тўхталди. Шу билан бир қаторда, қурилиш, энергетика, қишлоқ ва сув хўжалиги, транспорт, геология, кадастр, соғлиқни сақлаш, таълим, архив соҳаларини тўлиқ рақамлаштириш лозимлигини қайд этди.

Бу вази­фаларни кўзда тутган ҳолда “Рақамли Ўзбекистон-2030” дастурини ишлаб чиқиш

ни икки ой муддатда яқунлаш, келгусида бу ишларни тизимли ташкил этишга бош-қош бўлиш учун Ҳуку­матда Бош вазир ўринбосари, вазирлик, идоралар ҳамда ҳокимликларда эса алоҳида ўринбосар лавозимлари жорий этилади. Шу билан бирга, “Электрон ҳуку­мат” тизимини, амалга ошири­лаётган дастурлар ва лойиҳаларни танқидий қайта кўриб чиқиб, барча ташкилий ва институ­ционал масалаларни комплекс ҳал этиш асосий масалалардан бирига айланмоқда.

Тошкент шаҳрида замонавий инфратузилмага эга бўлган ИТ-Парк барпо этилгани ва ҳозирги кунда у ўзининг дастлабки натижаларини бера бошлагани хусусида гап борар экан, жорий йил

да бундай ИТ-Парклар Нукус, Бухоро, Наманган, Самарқанд, Гулистон ва Урганч шаҳарларида ҳам ташкил этилиши ахборотлаштириш соҳасида туб ўзгаришлар бўлишидан далолатдир.

Соҳа учун юқори малакали мутахассислар тайёрлаш мақсадида хорижий ҳамкорлар билан биргаликда “1 миллион дастурчи” лойиҳасининг амалга оширилиши эса ёш иқтидорларнинг инновацион ғояларини ҳаётга татбиқ этилишига замин яратиши муқаррар.

Яна бир муҳим вази­фалардан бири – таълимнинг барча бос­қичларида халқаро андозаларга тўлиқ жавоб берадиган ахборот технологиялари жорий этилиши истиқбол учун қўйилаётган мустақкам пойдевордир.

Ўтган йили барча шаҳар ва туман марказларини юқори тезликдаги интернетга улаш ишлари яқунланганини ҳисобга олган ҳолда яқин икки йилда барча қишлоқ ва маҳал­лаларни ана шундай тезкор интернет билан таъминлашдек вази­фа турибди. Хусусан, ҳозиргача 7 мингдан ор­тиқ соғлиқни сақлаш, мактаб ва мактабгача таълим муассасалари юқори тезликдаги интернетга уланган бўлса, кейинги икки йилда яна 12 мингта муассаса тезкор интернетга уланади.

Мурожаатномадан ўзимиз учун кўплаб вази­фалар белгилаб олдик. Ундаги айрим масалалар қалбимиздаги истак бўлиб, узоқ йиллардан буён кути­лаётган ислохотлардан хушхабар берса, кўтарилган баъзи фикрлар биз учун му­тлақо янгилик сифатида янгради. Улар фаолиятимизга ян­гича руҳ бағиш­лашига шубҳа йўқ.

Асрор ИШАНХОДЖАЕВ,
Ахборот технологиялари ва оммавий коммуникация ходимлари касаба уюшмаси Республика кенгаши раиси

ТАЪЛИМ

АЛ-ХОРАЗМИЙ МАКТАБИ ЎҚУВЧИЛАРИ БИЛАН ОНЛАЙН ДАВРА СУҲБАТИ ЎТКАЗИЛДИ

Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги ҳамда бир қатор вазирлик ва идоралар вакиллари Тошкентдаги Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги ахборот-коммуникация технологиялари йўналишига оид фанларни чуқурлаштириб ўқитишга ихтисослаштирилган мактаб ўқувчилари билан очиқ мулоқот ўтказишди.

Давра суҳбатида Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлигининг биринчи ўринбосари О.Умаров иштирок этди.

У ўз сўзида президент Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга йўллаган 2019 йилда амалга оширилган асосий ишлар якуни ва Ўзбекистон Республикасини 2020 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг устувор йўналишларига бағишланган Мурожаатномада тизим олдига улкан вази­фалар қўйилгани, рақамли иқтисодийёт ва электрон ҳуку­мат соҳасида барча ташкилий ва институ­ционал масалаларни комплекс ҳал этувчи, яъни ягона дав-

лат сиёсатини олиб борадиган ягона давлат органини ташкил этиш бўйича аниқ вази­фалар берилганини таъкидлади.

Очиқ мулоқот давомида иштирокчилар Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги ихтисослаштирилган мактаб фаолияти, бу ерда иқтидорли ўқувчилар учун яратилган замонавий шароитлар билан яқиндан танишдилар. Уларга мактаб ҳақида батафсил маълумот берилди. Таъкидланганидек, замонавий ахборот-коммуникация технологияларининг жадал ривожланиб бориши мазкур соҳада хизмат қилишга қодир кадрларни тайёрлаш масаласини ўта долзарб вази­фага

айлан­тирди. Мазкур мактабнинг ташкил қилиниши даврнинг ана шу дав­вати­га жавоб бера оладиган кадрларни ёш­ли­гиданоқ тайёрлаб бориш, соҳада етук

Ихтисослаштирилган мактабнинг асосий вази­фалари этиб ахборот-коммуникация технологияларини кенг жалб қилган ҳолда, математика, физика, информатика ва чет тили фанларининг чуқур ўзлаштирилишига эришиш, ўқувчиларни дастурлаш асослари, маълумотлар базасини шакллантириш, ахборот хавфсизлигини таъминлаш бўйича кўникмаларга эга қилиш, ахборот ва медиа ҳамда интеллектуал маданиятни мактаб дав­ридан бошлаб шакллантиришдан иборатдир.

Шунингдек, мазкур соҳада юқори маҳоратга эга педагогларни ва мутахассисларни жалб қилган ҳолда, ахборот-коммуникация технологиялари соҳаси махсус мактабини яратиш, ёш математиклар, ёш физиклар, ёш дастурчилар, ёш ихтирочилар жамоаларини тузиш, уларнинг республика ҳамда халқаро фан олимпиадаларида мунтазам ва самарали иштирокини таъминлашни ташкил этиш ҳам мактабнинг асосий вази­фаларидандир.

Давра суҳбатида давлат раҳбари томонидан илгари сурилган бешта муҳим ташаббуснинг 3-йўналиши доирасида бу ерда қилинаётган ишларга алоҳида тўхталиб ўтилди. Эркин ва дўстона руҳда ўтган давра суҳбатида ёшлар ўзларини қизиқтирган барча саволларга батафсил жавоб олдилар. Давра суҳбати онлайн тарзда “Ўзбекистон-24” телеканали орқали эфирга узатилди.

Ўз мухбиримиз

4 САЙЁР ҚАБУЛ

ИШЧИ ГУРУҲ СЕРГЕЛИДА

Ўзбекистон Республикаси ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлигининг Тошкент шаҳар ҳудудий бошқармаси ҳам вазирлик тизимидаги корхона ва ташкилот раҳбарлари, мутахассисларидан иборат ишчи гуруҳ билан биргаликда халқ билан юзма-юз мулоқот қилиш, уларнинг муаммоларини ўрганиш ва уларга ечим топиш мақсадида пойтахт маҳаллаларида аҳоли билан сайёр қабуллар ўтказиб келмоқда. Ишчи гуруҳнинг навбатдаги сайёр қабули Сергели-3 мавзесидаги "Нур Ҳаёт" МФЙда ташкил этилди.

"Нур Ҳаёт" маҳалласида бугунги кунда 6720 нафар аҳоли истиқомат қилиб, 32та кўп қаватли уйлар мавжуд. Сайёр қабулда алоқа, почта, интернет, ахборот технологиялари соҳасидаги аҳоли муурожаатлари билан ишлаш, уларни қийнаётган муаммоларни ҳал этиш ҳамда ҳар бир муурожаат ортида инсон тақдири борлигига алоҳида эътибор қаратилди. Яъни, Сергели туманидаги маҳалла фаолларининг симли алоқа, рақамли телевидение билан қамраб олиш, юқори тезликда-

ги интернет хизматларини кўрсатиш юзасидан муурожаатлари атрофлича ўрганилиб, муурожаатларнинг аксарияти жойида ижобий ҳал этилди, керакли тушунтиришлар берилди ҳамда вақт талаб қиладиган муурожаатлар юзасидан Тошкент шаҳридаги соҳа корхона ва ташкилотлар раҳбарлари ҳамда мобил алоқа компанияларига тегишли топшириқлар берилди.

Сайёр қабулда "Тошкент шаҳар телефон тармоғи" филиалининг Миробод телефон боғламаси бош муҳандиси ўринбосар

ри С.Иргашев йиғилганларни филиал томонидан бугунги кунда аҳолига кўрсатилаётган асосий хизмат турлари билан таништириб, боғлама ўз фаолиятида тасдиқланган манзилли дастур ва режалар асосида жисмоний ва юридик шахсларга ADSL, VDSL, GPON технологиялари билан телефон, интернет ва рақамли телевидение хизматларини сифатли тақдим этиб келаётганлиги ҳақида сўз юритди. Шунингдек, боғлама кўрсатилаётган хизмат турларини сифатини оширишда Миробод, Яққасарой ва Сергели туманларидаги 64та МФЙ билан ҳамкорликда аҳолининг мулоҳаза ва таклифларини сайёр қабул учрашуварларида ўрганиш билан давом эттиришини таъкидлади.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, сайёр қабулларда асосан ҳудудларда мобил алоқа қам-

ровини ва интернет хизматлари сифатини яхшилаш, симли телекоммуникация инфратузилмасини ривожлантириш билан боғлиқ масалалар ўртага ташланмоқда. Эътиборлиси, кейинги йилларда мобил алоқа операторлари томонидан база станцияларининг ўрнатилиши, телесигналларни узатишда янги қурилмалардан фойдаланиш натижасида муаммоларга ечим топилапти.

Шуларни эътиборга олган ҳолда жисмоний ва юридик шахслар муурожаатларини тезкорлик билан кўриб чиқиш ва фуқаролар муаммосини ҳал этиш мақсадида уюштирилаётган қабуллар муҳим аҳамият касб этиб, шу кунгача соҳа ходимлари томонидан фуқаролардан келиб тушган муурожаатлар ўз вақтида қонуний ҳал этиб келинмоқда.

РЕЖАЛАР ҚАЙТА КЎРИЛАДИГАН БЎЛДИ

Қашқадарё вилояти Муборак туманида 27та маҳалла ва қишлоқ фуқаролар йиғини, 21та аҳоли маскани бўлиб, "Кўҳна шаҳар", "Хитой" шаҳарчалари, Ҳотам, Ниёзхон, Сардоба, Қорабоғ аҳоли яшаш масканлари мобил алоқа қамрови яхши бўлмаган, сифатсиз ва ўлчов ишлари олиб борилмаган масканлар ҳисобланади. Туманда умумий монтаж сигими 3968 портли 1та рақамли АТС мавжуд бўлиб, фойдаланиш сигими 1609 порт (40,54 фоиз)ни ташкил этади. Ачинарлиси, Сонат шахридаги ТБ биноси таъмирталаблича қолмоқда.

Кенг поласали ускуналар монтаж сигими 1640 портни ташкил этган ҳолда улардан фойдаланиш сигими 738та холос, қолганлари бўш турибди.

Туман ҳудудида мавжуд ОТАЛ узунлиги жами 47,2 км. бўлиб, шундан 28,50 километри ўтган йили тортилган. Жорий йилда 13та халқ таълими объектига 121 км., икита мактабгача таълим муассасасига 47 км., тўртта соғлиқни сақлаш муассасасига 80 км. ОТАЛ киритиш режалаштирилган. Шунингдек, тадбиркорлик субъектларини ҳамда

аҳолини юқори тезликдаги интернет хизматлари билан таъминлаш юзасидан 248 км. ОТАЛ тортиш орқали тумандаги мавжуд ижтимоий объектлар, тадбиркорлик субъектлари ҳамда аҳолини юқори тезликдаги интернет хизматлари билан таъминлаш кўзда тутилган.

Туманда жами 125та кўп қаватли уй бўлиб, шундан 15тасига телекоммуникация инфратузилмаси киритилмаган, 110та кўп қаватли уй ТПП кабеллари орқали телефонлаштирилган. 2009-2019 йиллар давомида ҳудуддаги 7та массивда жами 737та яқка тартибдаги намунавий уй-жойларнинг иккита массивига телекоммуникация инфратузилмаси киритилган ҳамда битта массивда GPON технологияси жорий этиш учун ОТАЛ киритиш ишлари амалга оширилмапти.

Туман почта алоқаси тизимидаги бир ПАТ ва бта алоқа бўлими орқали жисмоний ва юридик шахслар учун пул ўтказмаларини қабул қилиш, почта жўнатмаларини рўйхатга олиш, йўл-патрул хизмати томонидан юборилган хатларни дастурга тушириш, аҳолидан коммунал тўловларни қабул қилиш, "UZDIGITAL TV" ва "UMS" МЧЖ тўловларини қабул қилиш хизматлари йўлга қўйилган. Муборак почта алоқаси тармоғи орқали мобил алоқа компаниялари SIM-карталарини сотиш имкониятлари яратилган.

Қашқадарё РТУМ Муборак РТСда юқори қувватли битта 1 кВт, кам қувватли битта 30 Втлик станция орқали 18 каналли ижтимоий пакет телекўрсатувлари узатилмоқда.

Бу ва бошқа кўплаб маълумотлар яқинда Муборак туманида бўлиб ўтган жисмоний ва юридик шахслар, тадбиркорлик субъектларининг сайёр қабули жараёнида

келтириб ўтилди.

Сайёр қабулда Муборак тумани ҳокимининг биринчи ўринбосари С.Нарзиев иштирок этиб, туманда ахборот-коммуникация технологиялари соҳасида амалга оширилган ишлар ҳамда 2020 йилда инфратузилмани ривожлантириш ва тармоқни кенгайтириш юзасидан режалаштирилаётган чоратадбирлар тўғрисида маълумот берди.

Сайёр қабул давомида иштирокчиларга мобил алоқа қамровини ривожлантириш ва интернет тармоғини босқичма-босқич кенгайтириш борасида олиб борилаётган ишлар, шунингдек, 2019-2021 йиллар давомида "Ўзбектелеком" АК Қашқадарё филиали томонидан босқичма-босқич GPON технологияси бўйича ОТАЛлар тумандаги барча ижтимоий соҳа объектига тортилиши ва ушбу ОТАЛ орқали янги массивларда телекоммуникация тармоғини кенгайтириш ва охириги абонент қурилмаларини ўрнатиш режалаштирилаётганлиги тўғрисида маълумот берилди.

Сайёр қабулдан сўнг ҳудудий бошқарма, Қашқадарё ЭММХ, мобил алоқа операторлари 2020 йил учун тармоқни ривожлантириш режаларини қайта кўриб чиқадиган, "Ўзбектелеком" АК Қашқадарё филиали туман халқ таълими бўлими билан ҳамкорликда юқори тезликдаги интернет хизматлари кўрсатиш бўйича шартнома имзолайдиган, тумандаги мактабларда интернет хизматлари бўйича аниқланган камчиликлар ечимини топадиган, ҳудудий бошқарма туманда Рақамли технологиялар ўқув марказини ташкил этадиган бўлди.

Афтондил ИСМОИЛОВ,
"Xabar"нинг Қашқадарё
вилоятидаги муҳбири

ҚИШЛОҚЛАР АҲОЛИСИ ҲАМ СИФАТЛИ АЛОҚАДАН Фойдаланишга ҳақли

Тошкент вилояти республикамиздаги ҳудуд жиҳатидан катта масканлардан бири. Вилоят аҳолиси ўзлари яшаётган ҳудудни гўзаллаштириш, турмуш фаровонлигини ошириш, самарали меҳнати билан юрт ривожига муносиб ҳисса қўшиш мақсадида астойдил ҳаракат қилишяпти. Аҳоли, айниқса, чекка қишлоқларда яшовчиларни сифатли алоқа билан таъминлашда қандай ишлар олиб бориляпти? Мухбиримиз билан суҳбатда “Ўзбектелеком” АК Тошкент филиали директори Абдурашид АБДИМУМИНОВ ана шулар ҳақида гапирди.

Суратда: Абдурашид Абдумунинов (чапда) Чирчиқ шаҳридаги янги офиснинг очилиш маросимида.

С.НАСЛЕДОВ олган сурат.

“IPTV хизматлари жорий этилди. Бу борада аҳоли талабчанлигига алоҳида эътибор қаратмоқчиман. Ўзларига етарли шароит бўлишини талаб қилиш орқали улар ҳам алоқа соҳасида қулайликка эга бўлишди, ҳам бизнинг ишларимиз ривожига ўз ҳиссаларини қўшишди.”

— Абдурашид Абдуҳадович, аввало, бугун филиалдаги мавжуд аҳвол ҳақида гапириб берсангиз.

— “Ўзбектелеком” АК Тошкент филиали тармоғида бугунги кунда 199та АТС фойдаланишда бўлиб, шундан 92та АТС шахар, 107таси қишлоқ тармоғида ишлатилляпти. Жами станцияларнинг монтаж сифими 174884тани, фойдаланиш сифими эса 117485тани ташкил этади. Шунингдек, филиалимиз тармоғида жами 68204 портта тенг ADSL қурилма бўлиб, уларнинг фойдаланиш сифими 54223тадан иборат. ФТТх монтаж сифими 23245та портта тенг ва фойдаланиш сифими 5699тани ташкил этапти.

— Шаҳарлар аҳолиси каби чекка қишлоқларда истиқомат қилувчилар ҳам сифатли алоқа хизматидан фойдаланишга ҳақли, шундай эмасми?

— Албатта. Бу борада “Ўзбекистон Республикасининг шахар ва қишлоқ жойларида 2017-2019 йилларда замонавий телекоммуникация хизматларини жорий этиш ва инфратузилмасини янада ривожлантириш Давлат дастури” биз учун асосий дастуриламал бўлиб хизмат қилди. Мазкур дастурга асосан вилоятимизга умумий ҳажми 14 128 портта тенг 36 дона MSAN қурилмаси ажратилди ва ҳозирда ушбу қурилмаларга 10 100 нафар абонент улашиб, сифатли алоқадан фойдаланяпти. Ушбу қурилмаларнинг транспорт тармоғи учун жами 35 км. оптик толали алоқа линияси ташкил этилди. Мазкур станция қурилмалари орқали вилоятнинг чекка қишлоқларидаги 12та телефонлашмаган ҳудуд аҳолиси алоқа билан таъминланди.

Лойиҳанинг 2-босқичида яна 55та MSAN қурилмалари ажратилди ва улар тегишли ҳудудларга ўрнатилди, транспорт тармоғи учун 122,8 км. оптик кабеллар тортилди. Ҳозирда ушбу қурилмаларда монтаж-созлаш ишлари якунига етказилган. Мазкур станция қурилмалари вилоятнинг 34та телефонлашмаган ҳудудларига ўрнатилган.

Шу билан бирга, инвестиция дастурига асосан замонавий GPON (оптик толали кабел хонадонгача) технологиясида аҳолига хизмат кўрсатиш мақсадида вилоятимиз шахар ва туман марказларига 27та OLT GPON қурилмалари ажратилиб, марказий АТСларга ўрнатилди. Бугунги кунда ушбу қурилмалар орқали 1200 нафар аҳолини тармоққа улаш ишлари амалга ошириляпти. Вилоят аҳолисининг телекоммуникация хизматларига бўлган талабини қаноатлантириш ҳаракатида.

“Ўзбектелеком” АКнинг 2019 йил 17 январдаги 21-сонли буйруғига асосан “Ўзбекистон Республикаси магистрал телекоммуникация тармоқлари ва ахборот-коммуникация инфратузилмаларини ривожлантириш” (DWDM) лойиҳаси доирасида Ангрэн - Охангарон ТТБлар йўналишида 46,7 км. оптик толали алоқа линиялари тортилди.

— Инфратузилма иншоотларини алоқа билан таъминлашда қандай ишлар олиб бориляпти?

— Бу борада ҳам Ўзбекистон Республикаси Президентининг тегишли қарорлари мавжуд. Ушбу қарорлар ижросини таъминлаш мақсадида вилоятдаги барча инфратузилма объектлари, умумтаълим мактаблари,

мактабгача таълим ва тиббиёт муассасалари ходимларига замонавий телекоммуникация хизматларини тақдим этиш учун оптик толали алоқа кабелли тортиш ва охирилари қурилмалар ўрнатиш ишлари жадал амалга ошириляпти. Ушбу объектларга ОТАЛ тортиш бўйича 2019-2021 йилларга мўлжалланган тармоқ графиги ишлаб чиқилган бўлиб, 2019 йил давомида жами 536та инфратузилма объектлари (314та халқ таълими тизимидаги, 122та давлат тасарруфидаги мактабгача таълим муассасалари ва 100та соғлиқни сақлаш объектига) ОТАЛ ташкил этиш белгилаб олинган. Ўтган йилнинг октябргача ушбу режага асосан жами 219та умумтаълим мактабига 149,53 км., 189та давлат ва нодавлат хусусий мактабгача таълим муассасаларига 55,99 км. шунингдек, 69та соғлиқни сақлаш бошқармаси объектларига (поликлиника, шифона, ДСЭОМ, ҚВП хусусий шифона, дорихона ва ҳ.к.) 21,53 км. оптик толали алоқа кабелли тортилди. Ушбу лойиҳалар доирасида жами бўлиб, боғловчи линия билан бирга 494,528 км. оптик толали алоқа кабеллари тортиш ишлари амалга оширилгани ходимларимизнинг самарали меҳнатлари натижаси, деб уйлайман.

Бугунги кунда Бўка туманидаги жами 49та ўрта умумтаълим мактабидан 31тасига, шунингдек, болалар мусиқа мактаби, Мехрибонлик уйига жами 46, 67 км. оптик толали алоқа линиялари тортилган ва ушбу муассасаларнинг барчасига охирилари қурилмалар ўрнатилиб, интернет тармоғи ишга туширилган. Шунингдек, жами 14та болалар боғчасидан 10тасига 5,9 км., жами 10та соғлиқни сақлаш муассасасидан 7тасига 4,6 км. оптик толали алоқа линиялари қурилди. Туман марказидаги 5та ҳудуд — Бўстон боғи, Ёшлар ижод маркази, маданият саройи ва маданият уйи ва мусиқа мактабига жами 2,55 км. оптик толали алоқа кабелли тортилиб, тўртта ҳудудда Wi-Fi зоналар ташкил этилди.

Оққўрғон туманида 50та умумтаълим мактаби бўлиб, уларнинг 32тасига 20,7 км. оптик толали алоқа кабелли тортилди ва ушбу мактаблар оқори тизимдаги интернет билан таъминланди. Мактабларнинг 10таси ADSL технологияси орқали интернет тармоғига уланган, 49-мактаб эса ФТТх технологияси орқали интернет хизматидан фойдаланяпти. Шунингдек, 14та мактабгача таълим муассасасига 3,97 км. узунликда оптик толали кабел ташкил этилган.

Вилоятнинг бошқа туманларида ҳам шу каби ишлар жадаллик билан олиб бориляпти.

— “Обод қишлоқ” дастури ижроси асосида амалга оширилган ишларга ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— 2019 йил “Обод қишлоқ” дастури доирасида қурилиш ва ободонлаштириш ишлари амалга ошириладиган қишлоқлар сони 45та бўлиб, жами 15та туман кесимида учтадан қишлоқ танлаб олинган. Бу қишлоқларнинг 22тасида маҳаллий алоқа тармоғи ва линия кабел хўжалиги мавжуд.

Бугунги кунгача “Ўзбектелеком” АК томонидан 2019 йил “Обод қишлоқ” дастури доирасида 38,35 км. оптик толали алоқа линиясини ташкил этиш, 1792 портта тенг қурилмаларни ўрнатиш ишлари амалга оширилди.

Ўтган йил давомида иккита (Бўстонлик туманининг Алғабас ҳамда Барраж қишлоқлари) алоқа тармоғи мавжуд бўлмаган ҳудудга жами 320 портта тенг MSAN қурилмалари ўрнатилиб, телефон ва замонавий интернет хизматлари тақдим этилди. Ҳудудда 2,1 км. узунликда ОТАЛ ташкил этилди.

— Аҳоли муурожаатларига асосан қандай ишлар амалга оширилди?

— Муурожаатларга асосан Қўйичирчиқ тумани Мевазор МФИда 128 портта тенг Mini MSAN қурилмаси, шунингдек, Бекобод, Охангарон, Ўртачирчиқ, Юқоричирчиқ, Паркент, Пискент, Зангиота, Қўйраб туманларидаги қатор аҳоли масканларида кўплаб Mini MSAN станциялари, vDSL MSAN қурилмалари ўрнатилиб, ишга туширилди, аҳолига IPTV хизматлари жорий этилди. Бу борада аҳоли талабчанлигига алоҳида эътибор қаратмоқчиман. Ўзларига етарли шароит бўлишини талаб қилиш орқали улар ҳам алоқа соҳасида қулайликка эга бўлишди, ҳам бизнинг ишларимиз ривожига ўз ҳиссаларини қўшишди.

Ҳозирги кунда вилоятнинг Бўка, Бўстонлик, Паркент, Пискент, Оққўрғон ва Ангрэн туманларидаги истироҳат боғлари ва сайёҳлик объектлари ҳудудларида Wi-Fi зоналари ташкил қилиниб, 100 мб/с тезлиги билан интернет тегили ишга туширилди. Келгусида Wi-Fi зоналарини янада кўпайтириб, аҳолини узлуксиз интернет хизмати билан таъминлашни кўзда тутиямиз. Бу борада кўплаб тақлифлар кўриб чиқилляпти. Уларнинг энг яхшиларини режага киритиб, аҳолига кўрсатиладиган алоқа хизмати сифати ва салмоғини ошириб бораверамиз. Режаларимиз эса улкан. Фидойи алоқачиларимиз ўтган йили олиб борилган ишларни давом эттириб, миқдорлар сонини кўпайтириш орқали даромадимизни ҳам ошириш ниятидалар.

— Мазмуни сўхбатингиз учун раҳмат. Келгуси ишларингизда муваффақиятлар тилаймиз.

Муборак МИРКАМолова сўхбатлашди

6 ИТ-ОБРАЗОВАНИЕ

БОЛЕЕ 400 СТУДЕНТОВ
ПРИЕХАЛИ В ИТ-PARK

26 января в IT Park приехали более 400 студентов из Сурхандарьинской области во главе с хокимом Сурхандарьи Тура Боболовым, депутатами, представителями Союза Молодежи и творческой интеллигентной региона.

Гостей ознакомили с деятельностью IT-Park, в соответствии с которой на сегодняшний день функционируют 22 IT-Центра по всей Республики Узбекистан. Сообщено, что в 2020 году откроются еще 60 IT-Центров для поддержки IT-образования молодого поколения Узбекистана и предоставлении им необходимой инфраструктуры и знаний для начала карьеры в сфере информационных технологий.

Молодежь выразила заинтересованность в программах инкубации и акселерации IT-Park, благодаря которой высококвал-

лифицированные менторы и трекары помогают начинающим предпринимателям IT-сферы развивать свои идеи и превращать их в реальные бизнес-продукты.

Немало внимания удостоились и проекты IT-Park, такие как: республиканский конкурс среди студентов на разработку мобильных приложений с призовым фондом в 100 000 долларов США «mGovAward» и онлайн-платформа для по-

лучения бесплатного IT-образования на узбекском языке «One million Uzbek Coders».

Представители IT-Park также провели экскурсию для студентов, где рассказали о предназначении кабинетов, аудиторий и оборудования, и рассказали о будущей инфраструктуре, которая строится уже сегодня, чтобы к 2022 году более 16 тысяч молодых специалистов получили достойные рабочие места.

➔ ПРИЛОЖЕНИЯ

KUNDALIK ПРЕДСТАВИЛА МОБИЛЬНОЕ
ПРИЛОЖЕНИЕ ДЛЯ УЧИТЕЛЕЙ

Компания Kundalik разработала мобильное приложение для учителей, которое позволяет заполнять журнал даже без интернета. Об этом сообщили в пресс-службе компании.

Kundalik — платформа электронных журналов и дневников в школах Узбекистана, разработанная на базе технологического ядра информационной системы российской компании «Дневник.ру».

Подключение к сети потребуется перед началом рабочего дня, чтобы загрузить актуальный журнал и расписание, а также после — чтобы информация, которую учитель вносил в телефон на уроках, синхронизировалась с системой.

Без подключения к интернету можно выставлять оценки и отмечать посещение, выдавать домашнее задание и даже публиковать объявления для классов.

«Мы хотим, чтобы работа с электронным журналом была максимально комфортной для педагогов, и они могли использовать его прямо на уроке. Во многих школах интернет есть только в учительской, при разработке приложения мы учли этот аспект и пожелания пользователей», — отмечает пресс-секретарь Kundalik Малика Реймбаева.

Сейчас приложение доступно для устройств на базе Android.

➔ СТАТИСТИКА

СРЕДНЯЯ ЗАРПЛАТА АЙТИШНИКОВ В
УЗБЕКИСТАНЕ ПОВЫСИЛАСЬ ДО 3971,8 ТЫС СУМОВ

Государственный комитет по статистике Республики Узбекистан опубликовал данные «Среднемесячная номинальная начисленная заработная плата работников предприятий, обладающих статусом юридических лиц (за январь-декабрь 2019 года, предварительные данные)». Согласно этих данных, за январь-декабрь 2019 года сред-

немесячная номинальная начисленная заработная плата по Республике Узбекистан составила 2324,5 тыс. сум и выросла, по сравнению с аналогичным периодом 2018 года, на 27,5 %.

Значительно ниже средне-республиканского уровня среднемесячная номинальная начисленная заработная плата сложилась в сфере здравоохо-

ранения и предоставления социальных услуг — на 34%, услуг по проживанию и питанию — на 24,6%, образованию — на 20,8%. Значительно выше средне-республиканского уровня она наблюдается в банковской, страховой, лизинговой и кредитно-посредственной деятельности — на 106,4%, в информации и связи — на 70,9%.

КОРОТКО...

Международная антивирусная компания Eset провела исследование о состоянии информационной безопасности в странах СНГ. Участие в нем приняли 2,42 респондента из Казахстана, Узбекистана, Азербайджана, Армении и Беларуси — ИТ-директора и системные администраторы, а также владельцы бизнеса. По его результатам выяснилось, что с различными киберугрозами в прошлом году столкнулись 88% компаний.

Среди внешних киберугроз лидирует спам — в мультивариативном опросе его выбрали 73% респондентов.

Примечательно, что более половины респондентов из Узбекистана (53%) сообщили, что их предприятия не имеют бюджета на ИБ. В Азербайджане такой бюджет отсутствует у 37%. В среднем СНГ данный показатель составил 32%.

Ровно 10 лет назад, 27 января 2010 г., Стив Джобс в Центре искусств Yerba Buena в Сан-Франциско представил первый планшет Apple.

Джобс в своей презентации заявил, что между смартфоном и ноутбуком есть ниша для новой категории устройств и представил iPad как «magical and revolutionary device».

«iPad открывает совершенно новую категорию устройств, которые будут связывать пользователей с их приложениями и контентом гораздо более тонким, интуитивно понятным и увлекательным способом, чем когда-либо прежде», — заявил тогда Джобс, представляя новое устройство.

По итогам 2019 г. Индия опередила США и впервые стала вторым крупнейшим регионом сбыта смартфонов. По подсчетам Counterpoint Research страна освоила не менее 158 млн. устройств, улучшив на 7% результат годичной давности.

Подобное стало возможным благодаря аппаратам из среднего ценового сегмента, где китайские бренды агрессивно продвигали собственные флагманские модели. Кроме того, позитивное влияние на локальный рынок оказали активно развиваемые онлайн-каналы сбыта.

Вспышка коронавируса в Китае может оказать заметное влияние на планы Apple по увеличению производства iPhone на 10% в первой половине нынешнего года.

Согласно имеющейся информации, Apple планировала произвести 80 млн. смартфонов в первом полугодии 2020г. Компания забронировала у своих подрядчиков в Китае 65 млн. iPhone из нынешнего модельного ряда и до 15 млн. устройств новой низкокюджетной модели, которая якобы должна быть представлена в марте.

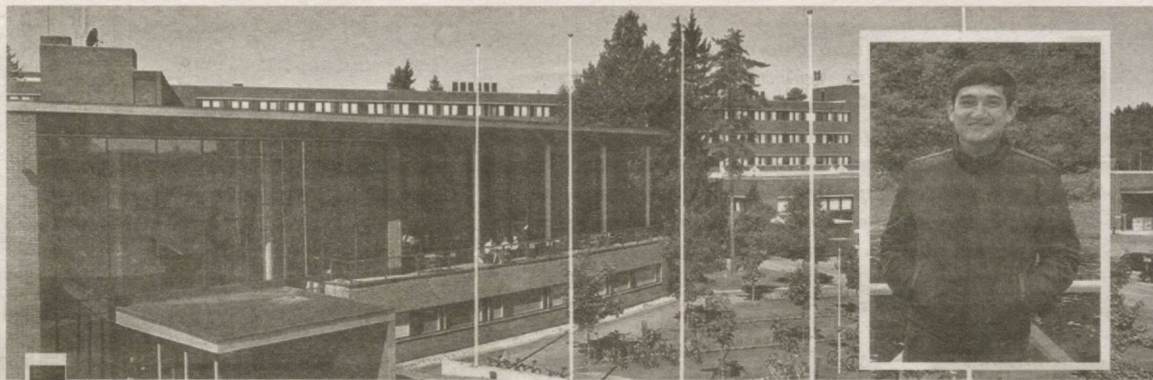
Однако массовое производство, которое должно было начаться в третью неделю февраля, может быть отложено из-за эпидемиологической ситуации, сообщает Nikkei.

В начале января китайская компания Realme представила свой первый смартфон с поддержкой сетей пятого поколения. Теперь стало известно, что китайский производитель готовит более мощную версию модели. Предположительно она будет называться Realme X50 Pro 5G.

По данным источника, это Realme X50 Pro 5G, в котором установят 12 ГБ ОЗУ и 256 ГБ постоянной памяти. Также сообщается, что 5G модем смартфона будет поддерживать сети стандарта NSA и SA.

Предположительно, процессор в Realme X50 Pro 5G будет самый мощный — Snapdragon 865 с модемом Snapdragon X55.

Лойиҳамизнинг бугунги меҳмони Финляндияда таҳсил олаётган ҳамюртимиз Суннат САМАДОВ бўлди. Бухоро вилоятининг Шофиркон туманидан бўлган бу йигит ҳозирда пойтахт Хелсинкидаги Lappeenranta University of Technology университети магистри.

Финляндияда энг кўп ойликни ўқитувчилар олади

– Суҳбатимиз аввалида сиз билан яқинроқ танишиб олак.

Авалло, Xabar.uz сайти учун интервью бераётганимдан хурсандлигимни айтиб ўтсам. Ўзим ҳақимда тўхталсам, мактаб ва академик лицейни Бухорода ўқиганман.

2016 йили Тошкент ахборот технологиялари университети телекоммуникация факултети-нинг бакалавр босқичини тамомладим. Кейин бир муддат университетимизнинг ўзида лаборатория мудир, сўнг “Иннова” компаниясида тармоқ инженери бўлиб хизмат қилдим. Иш давомида билимларимни ошириш ва хорижга бориб тажриба тўплаш истаги пайдо бўлди.

2017 йилнинг июн ойида Европа Иттифоқининг ERASMUS MUNDUS лойиҳаси доирасидаги PERCCOM (Pervasive Computing and Communications in Sustainable Development – Барқарор ривожланишда кенг тарқалган ҳисоблаш ва коммуникациялар) дастури бўйича магистратура босқичига қабул қилиндим. Ушбу магистрлик дастури орқали ҳар бир семестрни Европанинг турли давлатларида ўқишингиз мумкин. Шунга кўра, мен биринчи семестрни Франциядаги University of Lorraine университетида, иккинчи семестрни ҳозир ўқиётган олийгоҳимда, учинчи семестрни Швециядаги Lulea University of Technologiesда ўқидим. Айни пайтда тўртинчи семестр яна Финляндияда давом этапти.

– Франция, Финляндия ва Швеция давлатларининг тараққиёт омилларини нималарда кўрдигиниз?

– Очиги, бу ҳақида ўзим ҳам жуда кўп ўйлаганман. Баъзида ўзимга “Ўзбекистонни мана шундай ривожланган давлатлар даражасига олиб чиқиш учун нималар қилиш керак?”, “Мен бунинг учун нимадир қила оламанми?” каби саволларни бериб турман. Чунки ҳар бир инсон қаерда бўлмасин, ўзи туғилиб ўсган юрти ҳар жиҳатдан обод

бўлишини хоҳлайди...

Ўйлашимча, бу давлатларнинг ривожланиш омилига сабаб уларнинг ўз мамлакатига сифатли таълим тизимини муваффақиятли йўлга қўя олганида бўлган. Буни нафақат ушбу давлатлар, балки қолган бошқа кўплаб ривожланган мамлакатлар мисолида ҳам кўриш мумкин.

Яна қарийб икки йилдан бери яшаб кўрганларимдан – европалликларнинг ўз хизмат вазифасини, кичик ходимдан то катта раҳбаргача, ҳамма сидқидилдан бажаришга интилиши ҳавасимни келтирган. Бу ҳам, ўз навбатида, таълимга бориб тақалади. Яъни, европалликлар таълим жараёнида ўқувчи онгига ўз хизмат вазифасини виждонан бажаришни сингдирган.

– Финляндиядаги таълим жараёнининг Ўзбекистондагидан қандай фарқли жиҳатлари бор?

– Фикримни билдиришдан олдин Финляндия таълим вазирининг сўзларидан иқтибос келтириб ўтаман: “Биз (Финляндия)да ўқувчиларга уйга вазифа деярли берилмайди. Болалар, аввало, бола бўлиши ва ҳаётдан завқ олиши учун уларда вақт қолиши керак...” Бу гаплардан тушуниш мумкинки, финларнинг таълим тизимига бўлган қараш бизникидан тамоман фарқ қилади. Билишимча, бошланғич синф ўқувчилари мактабда ҳафтасига ўртача 20 соат вақт сарфлайди ва бу тушлик вақтининг ҳам ўз ичига олган.

Эътиборлиси, бу ерда ўқувчилар стандарт тест имтиҳонларини топширмайди. Бунга жавобан “Биз болаларни имтиҳонга эмас, балки ҳаётга тайёрлаймиз”, – дейишади фин ўқитувчилари. Бундан ташқари, мактаблар рейтингини ҳам тузилмайди. Мактаблар пойтахтда бўладими ё кичик бир ҳудуддами – ҳаммаси бир хил шароит ва жиҳозланшига алоҳида эътибор қаратилади. Ўқувчилар ўртасида ҳам рақобат ривожлантирилмаган, яъни бир ўқувчи бошқасининг

баҳосини билмайди.

Менга энг ёқадиган жиҳатлардан бири ўқитувчиларни одатда ҳеч ким текширмайди. Яъни, ўқитиш методларини танлаш ўқитувчининг ўзига боғлиқ. Албатта, Таълим вазирлиги томонидан ўқитиш дастури тасдиқланган. Аммо у фақат тавсияларни ўз ичига олган.

Шунингдек, Финляндияда ўқитувчилик касби энг шарафли ва нуфузли касблардан. Шу боисдан бу касбни эгалловчиларга қатъий қўйилган талаблар бор. Аммо ўқитувчининг маоши ҳам шунга яраша. Мамлакатда энг кўп ойликни ўқитувчилар олади, деса ҳам бўлади.

Очиги, оиламизда кўпчилик ўқитувчи бўлиб ишлагани учун уларнинг соатлаб вақтларини турли ҳисоботлар тайёрлаш, консептлар ёзиш, журнал тўлдирришга ва ҳоказоларга сарфлаб келишини кўриб улғайганман. Хоҳлардимки, Европада бўлгани каби ўқитувчиларимиз фақат бор эътиборини дарс ўтишига қаратиши ва, энг муҳими, ўз касбининг севиб, ундан баҳра олиб яшаши керак.

– Сизни бу ерда нима кўпроқ ҳайратлантиради?

– Ҳозирда Хелсинки шаҳрида яшаб келяпман. Бу ер пойтахт бўлишига қарамай, аҳоли кўп ҳам зич жойлашмаган. Шаҳар ўзига хос табиатга эга. Айниқса, ҳар томонлама қулай бўлган жамоат транспорти фаолиятига ҳавасингиз келади.

Хелсинкида мени гоётда ҳайратлантирган нарсаси бу кутубхоналарнинг сони бўлди. Ҳар қадамда кутубхоналар чиқавиради. Улардан ҳамма бирдек истилган вақтда кириб фойдаланиши мумкин. Яъни, қарилардан тортиб боғча болаларигача. Болалар учун алоҳида расмий китоб жавонлари, ўйин майдончаларини бу ердаги деярли барча кутубхоналардан топа оласиз. Ўзим ҳам бўш вақтларимни кутубхонада ўтказишни ёқтираман.

Хелсинкининг яна бир эътиборли жиҳати бу велосипедлар

учун махсус йўлакларнинг кўплигидир. Бу йўللар минглаб километргача чўзилади. Шаҳар маъмурияти велосипедлар учун махсус йўлакларни кўпайтириб бормоқда. Қизиги, шаҳарда ҳаво ҳарорати минус ўн даража совуқ бўлган пайтларда ҳам кўчаларда велошиқибозларни кўплаб учратишингиз мумкин. Шунингдек, финляндияликлар спорт машғулотлари – хоккей, футбол, велосаёҳат ва баскетболни хуш кўришади.

– Финлар характери жиҳатидан қандай халқ ва уларнинг хорижликларга муносабатичи?

– Финляндияда қарийб бир йилдан ортиқ яшаган одам сифатида айтишим мумкинки, финлар жуда ҳам ажойиб халқ. Улар тартиб ва озодаликни яхши кўришади. Ҳаттоки, автобус бекатларида ҳам бир бириндан 1-2 метргача оралиқ масофани сақлаб навбатда туришади. Шунингдек, улар билан тезда тил топиши қийин. Кўпича финлар кўчада, автобусда бегоналар билан мулоқот қилишмайди. Бошида бунга мослашимиз осон бўлмаган. Лекин кейинроқ ҳаммаси ўз изига тушиб кетди. Ҳозир кўплаб фин дўстларим бор.

Уларнинг хорижликларга бўлган муносабатига келсам, умуман олганда яхши шаклланган. Давлатда яшаётган ҳар бир мигрант Финляндия фуқаролари эга бўлган деярли барча имтиёزلардан фойдалана олади. Бундан ташқари, чет элликларга бепул фин тили курслари ташкил қилинган.

Қурилишда ишлайдиган бир дўстим айтган эди. Хорижий мигрантларга тегшли давлат ташкилотларидан келиб, ҳақ-қўқуқлари ва турли имтиёزلар тўғрисида маълумотлар бериб боришар экан. Яъни, соатбай иш ҳақи миқдори, дам олиш кунларидаги меҳнат ҳақлари шулар жумласидан.

Финляндияга келиш ниятидагиларга маълумот сифатида айтиб ўтсам, ҳамма ерда бўлгани

каби бу ерда ҳам юқори маошли ишга жойлашиш учун фин тилини билиш талаб қилинади. Шундай бўлишига қарамай, финларнинг деярли барчаси инглиз тилида ҳам гаплаша олишади.

– Сизнингча, Финляндиянинг қандай тажрибаларидан ўрнак ола бўлади?

– Финляндия ўз аҳолиси учун юқори ижтимоий ҳимояни таъминлай олган. Хусусан, таълим олиш ва тиббий хизмат бепул. Бундан ташқари, ишсизлик нафақаси, ёш боласи борларга яхши нафақа тўланади. Шунинг учун бўлса керак, солиқлар бошқа давлатларга нисбатан баландроқ. Аммо, менинг назаримда солиқларнинг юқори бўлиши аҳолининг ижтимоий ҳимоясидан келиб чиқиб тўлақонли ўзини оқлайди.

Қолаверса, талабаларга ҳам катта имтиёزلар берилади. Деярли барча талабаларга стипендия ва ўқиш давридаги ижара ҳақини давлат ўз бўйига олади. Хорижлик талабалар ҳам мазкур имтиёزلардан фойдаланиши мумкин.

– Мутахассислигингизнинг бугунги ривожланиётган Ўзбекистон учун муҳимлиги қай даражада деб ўйлайсиз?

– Менинг мутахассислигим ахборот технологиялари ёрдамида инсон омилнинг атроф-муҳитга бўлган таъсирини камайтиришга йўналтирилган. Масалан, ресурслардан фойдаланишни оптималлаштириш, энергия сарфи ва кимёвий чиқиндиларни камайтириш, аҳолининг бу борадаги саводхонлигини оширишда Пдан самарали фойдаланиш кабиларни ўз ичига олади. Бугунги кунда дунё бўйлаб бундай мутахассисларга бўлган талаб ортиб бормоқда. Мен бу йўналишда тахсил олган илк ўзбекистонлик талабалардан бири эканлигимдан фخرланаман.

Нурилло ТЎХТАСИНОВ
суҳбатлашди

Ҳозир бутун дунёнинг диққати Хитойга қаратилган: янги пайдо бўлган корона-вирус “ўлим юриши”ни амалга ошириб, бу улкан мамлакат худудидан-да чиқиб, Гонконг, Макао, Тайван, Таиланд, Япония, Жанубий Корея, АҚШ, Малайзия, Франция, Сингапур, Австралия ва Непалгача етиб борди. Давоси топилмаётган ажал уруги глобал хавфга айланиб улгурди.

XXI АСР ЭПИДЕМИЯЛАРИ:

ИНСОНИЯТ ЎЛИМ ВИРУСЛАРИНИ ҚАНДАЙ ЕНГГАН?

Шунга қарамасдан, Хитойда уйғонган янги корона-вирус сўнгги 20 йилда инсоният тўқнаш келган хавфи касалликларнинг биттаси, холос. XXI аср эпидемиялари қандай касалликлар эди ва уларни инсоният қандай енгган — шуларни эсга оламиз.

АТИПИК ПНЕВМОНИЯ

Атипик пневмония (Severe Acute Respiratory Syndrome, SARS) биринчи бўлиб 2002 йилда Хитой жануби-ғарбдаги Гуандун провинциясида тарқаган. Кейин Хитойнинг бошқа вилоятларида, Ветнам, Янги Зеландия, Индонезия, Таиланд ва Филиппинга ўтиб кетган. Худди шу касалликка чалиниш ҳолатлари Шимолий Америка, Европа ва Россияда ҳам қайд этилган. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти (ЖССТ) ҳисоб-китобларига кўра, эпидемия тарқаган 2002-2003 йилларда 37 мамлакатда жами 8 437 кишига бу касаллик юқиб, шулардан 813 нафари оламдан ўтган.

ЖССТ 2003 йилнинг июлида атипик пневмония (SARS) дунё бўйлаб тугатилганини расман эълон қилди. Шунинг давомида қўшимча қилиндики, атипик пневмония эпидемиясининг тугатилиши унинг устидан тўлиқ ғалаба қозонилганини аңлатмайди. Шу боисдан ташкилот эпидемия тарқаган мамлакатлардан хушёрликни йўқотмасликни сўради.

Шундан кейин ҳам айрим мамлакатларда ўқтин-ўқтин бу касалликка чалинганлар учраб турди, аммо касаллик эпидемияга айланмади. Бу касалликка қарши самарали вакцина ҳануз яратилмаган, АҚШ, Канада, Хитой, Россия ва бошқа мамлакатлар олимлари излашдан тўхтагани йўқ.

ЧҶҶКА ГРИППИ

Инсоният асрнинг навбатдаги эпидемияси билан 2009 йил бошида юзма-юз келди. Мехикога чўчка гриппини келтириб чиқарувчи (хайвонлардан одамларга ва одамдан одамга ўтувчи) H1N1 янги вируси пайдо бўлган. Шундан сўнг касаллик Мексика бўйлаб тарқаб, АҚШга ўтиб кетди. Бир неча ойдан кейин Испанияда ҳам бу вирус топилди, кейин эса H1N1 етиб бормаган дегирли биттаям Европа мамлаката қолмади. Уша йилнинг июнида ЖССТ мутахассислари охириги 41 йилда илк маротаба гриппнинг янги ви-

руси пандемияси (эпидемиянинг жуда кенг тарқалиши) бошланганини эълон қилишди.

Чўчка гриппи вируснинг бошқа штаммларидан кўра камроқ ўлим хавфини келтириб чиқарарди.

Гарвард жамоат саломатлиги мактаби маълумотларига кўра, чўчка гриппига чалиниш ҳолатларининг 0,007 фоизда ўлим қайд этилган, ҳатто айрим мавсумий грипп турлари ҳам бундан кўра кўпроқ ўлимга сабаб бўлади.

Шу боисдан ҳам 2010 йилнинг июнида Европа кенгашининг Парламент ассамблеяси 2009 йили H1N1 гриппи пандемиясини эълон қилган ЖССТ фаолиятини танқид қилувчи ҳисоботни тасдиқлади. Ҳисоботда ЖССТ билан бирга Европа мамлакатлари ҳукуматлари, ЕИ муассасалари аҳолини беҳуда қўрқувга солиб, давлат маблағларини уринсиз сарфлаб юборишда айбланди. Эпидемия масштаблари унча катта бўлмагани учун сотиб олинган катта-катта вакцина партиялари фойдаланмай қолиб кетган.

Айрим экспертларнинг назарида чўчка гриппи — ўйлаб топишган касаллик, вакциналар ва вирусга қарши дори-дармон ишлаб чиқарувчи айрим фармацевтика компанияларининг бойлик топиш учун ишлатган найранги.

ПАРРАНДА ГРИППИ

Яна Осиёга қайтамыз. 2013 йилнинг февралда Жанубий ва Шарқий Осиёда парранда гриппи тарқади. H5N1 ҳамда H7N9 вируслари уйғотувчи бу касаллик қўлда боқиладиган паррандалардан одамга юқарди. Вирус эпидемияга айланиб кетмаслиги учун қўриладиган яғона чора — касаллик аниқланган жойдаги паррандаларни битта қолмай йўқотиш бўлиб қолмоқда.

Тиббиёт мутахассисларига бу касаллик бегона эмас эди, чунки 2003 йили илк марта Осиёда айнан шу “парранда вируси” аниқланган. Аммо ўшанда атиги 100 кишида касаллик топилган, 140 млн.та парранда йўқ қилинган. Умуман олганда, ЖССТ маълумотларига кўра, 2003 йилдан 2013 йилнинг декабрига қадар H5N1 вируси билан 15 мамлакатда 649 киши касалланиб, 384 нафари дунёдан кўз юмган. Парранда гриппида пневмониянинг ривожланиб кетиши, буйрақлар, жигар ва қон ҳосил қилувчи органлар фаолиятининг жиддий бузилиши ўлимга олиб келган.

Касалликка қарши курашиш учун қатор вакциналар ишлаб чиқилгани учун ундан ўлим ҳолатлари анча камайди. Бироқ яна бир бор таъкидлаб ўтамыз, парранда гриппи ҳам, чўчка гриппи ҳам батамом йўқ қилинмаган. Чунки бу вируслар ўта тез мутацияланиш хусусиятига эга. Ҳар йили одамлар келгуси йилда пайдо бўлиши кутилаётган штаммларга қарши эмаланади. Янаги йили худди шу вирус бутунлай ўзгача шакл-шамойилда бўй кўрсатади, яна эмлаш керак...

ПОЛИОМИЕЛИТ

2014 йили дунё бўйлаб полиомиелит билан касалланганлар сони кўпайиб кетди. Уткир шол касаллиги — полиомиелит айниқса болалар учун ўта хавфи бўлиб, бир умрга мажрўх қилиб қўйиши мумкин. Қадимий бу касаллик устидан замонавий тиббиёт узил-кесил ғалаба қозона олганича йўқ. Шунга қарамасдан, ўтган аср 50-йилларида ихтиро қилинган вакциналар касалликнинг олдини олишда жуда яхши самара берапти.

ЖССТ маълумотларига кўра, 1988 йилдан бери полиомиелит билан касалланиш ҳолатлари озайиши 99 фоиздан ошган: 1988 йилда — 125 дан зиёд мамлакатда 350 мингдан ортиқ бемор; 2013 йилда — бир неча мамлакатда 406 нафар бемор аниқланган.

Полиомиелитнинг эндемик ҳолати Нигерия, Покистон ва Афғонистонда сақланиб қолмоқда, Сурияда 2013-2014 йилларда 17 та, Камерунда 7 ҳолатда, Экваториал Гвинеяда 5 ҳолатда полиомиелит касаллиги аниқланган.

ЭБОЛА ВИРУСИ

ЖССТ Эбола безгагини 2014 йил августда глобал хавф уйғотади, деб топди. Бу ўткир вирусли касаллик бўлиб инсон ва айрим ҳайвон турларида учрайди. Касалликка у топилган жой яқинидан оқиб ўтувчи Эбола дарёси (Конго Демократик Республикаси) номи берилган. Бу касалликнинг ўлим коэффициенти — 90 фоиз!

Ушбу касаллик бир неча йилда бир марта Марказий Африка мамлакатларида кўзғалиб туради. Асосан Конго ва Угандада. Аммо Эбола безгагининг энг йирик эпидемияси 2014 йилнинг февралда Ғарбий Африкада (Гвинея, Серра-Леоне ва Либерия) тарқаб, то 2015 йилнинг декабригача давом эт-

ган ва 11 минг кишининг ёстиғини қуритганди. Ўшанда 27 мингдан ортиқ инсон безгакка чалинган тахмин қилинади. Европада биринчи марта Эбола безгакка чалиниш оқибатида Либериядан Испанияга олиб келинган руҳоний Мигел Пахарес вафот этган. Кейинчалик Эбола вируси Пахаресни текширган тиббий комиссия таркибида ишлаган ҳамшира Тереза Ромерода аниқланган. Ромеро — Ғарбий Африкага келмасдан туриб Эбола билан касалланган биринчи инсон.

Эбола вируси 2018 йилнинг августда Конго ДР бўйлаб авж олиб, 2019 йилда ҳам давом этди. 2019 йилнинг декабрига келиб касалланганлар сони 3 303 нафарни ташкил этиб, 2 199 ҳолатда ўлим билан тугаган.

ЖССТ 2019 йилнинг июлида бу мамлакатдаги вазиятни “фавқулодда вазият” деб баҳолади ва вирусга қарши самарали вакциналар мавжуд эмаслиги боис касаллик бошқа мамлакатларга тарқаб кетиши мумкинлигиндан жаҳон ҳамжамиятини оголантирди.

Конголез эпидемияси чоғи врачлар иккита янги дорини клиник синовдан ўтказишди. 2019 йилнинг 12 август куни АҚШ Соғлиқни сақлаш миллий институти бу дорилар синовдан муваффақиятли этганини маълум қилди. Эбола безгагини даволашда қўлланган дорилар ўлим хавфини 50 фоиздан 27 фоизгача (REGN-EB3) ва 34 фоизгача (mAb114) пасайтирди, касалликнинг бошланишида қўлланганида эса беморларнинг яшаб қолиш имконияти 90 фоизга етди.

P.S.: Бизда мавжуд сўнгги маълумотларга кўра, Хитой корона-вируси билан касаллик аниқланганлар сони эса 6000 минг нафардан ошган. Инсоният гарчи юқорида номлари саналган касалликларга узил-кесил чора топмаган бўлсада, хавфини чекиншига мажбур қила олган. Бу сафар нима бўларкин? Бедаво (ҳозирча) касаллик ўчоғи 11 млн. кишилик Ухан шаҳри ва 1,386 миллиард аҳолига эга Хитойлиги ва вазият бу мамлакат (ўтмишидан фарқли ўларок) дунёнинг нариги чеккасига санокли соатларда етиш мумкин бўлган бугунги кунда “жуда очиклиги” нуқтаи назаридан баҳоланадиган бўлса, бошқаларни ҳам олдинда жиддий синов кутаяпти.

C.ТЕМИРОВ

10 КАТТА СИЁСАТ

2020 йил 31 январ — Европада Буюк Британия учун “чиқиш эшикларини” очиладиган кун, ниҳоят, “Брексит” мавзуси ёпилиш арафасида. “Брексит” — Буюк Британиянинг Европа Иттифоқидан (ЕИ) чиқиш кетиш жараёни. 2016 йил июн ойида Буюк Британия ҳукумати ўтказган референдумдан сўнг 51,9 фоиз овоз билан ижобий ҳал бўлган.

“БРЕКСИТ”

ЁХУД ЕВРОИТТИФОҚ ЭШИКЛАРИ НИМА УЧУН ҚУРИЛГАН?

Тузилган пайтида элита давлатлардан иборат бўлган Евроиттифоқ шартлари бугунги Британия учун мос келмай қолди. Қўшма қироллик азалдан ташқи сиёсатда “Буюк Британиянинг дўсти ҳам, душмани ҳам йўқ” деган ғояга суянган, мамлакат ўз иқтисодиёти ва сиёсатида кучли таъсирга эга ЕИнинг чиқиш эшикларини нима учун қурилганлиги ҳақида ўйламоқда. Ўзини доимо Европанинг “ўғайи”дек сезадиган инглизлар Евроиттифоқсиз ҳам кунлари ўтишига ишонимокда, азалий гина-қудуратлар, “чўнтакка зарар ҳамкорлар”дан чарчаган оролликлар ўзларини алоҳида “қитъа” ҳисобламоқдалар.

Гарчи Буюк Британия ҳукумати қироллик 2017 йил март ойида Европа Иттифоқидан чиқишини расман эълон қилган бўлса-да, жараён чўзилиб-чўзилиб, ниҳоят 2020 йил 31 январ кунни яқиний нуқта қўйилади.

Албатта, ким ҳам иқтисодиёти бақувват ана шундай давлатдан айрилғиси келади. Евроиттифоқ ва Европарламент Британияни “сақлаб қолиш учун” жон-жаҳди билан ҳаракат қилди. Буюк Британияда шу “Брексит” машмашасини деб сиёсат майдонидан қувилганлар-у шу майдонга келганлар бор. Буюк Британия Евроиттифоқни тарк этишга деярли 4 йил руҳдан тайёрланди. Бу “психологик иммунитет” алақибат Евроиттифоқдан ажралиб чиққандан сўнг содир бўлиши эҳтимолда тутилган иқтисодий тушқунликка бўлган иммунитет бўлиши мумкин. Аҳоли орасида евроскептицизм ғоялари авж нуқсатига кирди.

Евроскептицизм (ЕИ-скептицизм ҳам дейилади) — Европа Иттифоқи ва Европада интеграциялашувни танқид қилишдир. Евроскептиклар иттифоқ тизими ва сиёсатида қарши чиқишда ва ЕИ аъзолигида очикдан-очик нозилик билдирадилар.

“Ошпаз кўп бўлса...”

“Брексит”ни евроскептиклар фаоллик билан қўллаб-қувватлашмоқда. Аммо Британияда иттифоқпарастлар (ЕИ назарда тутилган) ҳам озчилик эмас.

Буюк Британия Европа иқтисодий ҳамжамиятига (European Economic Community) 1973 йилда аъзо бўлган. Ажабланарлиси, сиёсий савияси юқори аҳоли розилиги орадан икки йил ўтиб, 1975 йилги референдумда олинган. Британиянинг ЕИдан чиқиш кетишига уриши ХХ асрнинг еттинчи ўн йиллигининг ўзидаёқ авж олган эди. 1970-1980 йилларда ЕИдан чиқиш асосан

сиёсий сўллар томонидан қўллаб-қувватланди. Лейбористлар партиясининг 1983 йилги сайловлар манифестида ҳозирги атамага айланб қолган “Брексит” масаласи кўтарилган, бироқ референдумга қўйилмаган.

Буюк Британиянинг UK Independence Party (Буюк Британия Мустақиллик партияси) ва “People’s Pledge” (Буюк Британиянинг Европа иттифоқига аъзо бўлиши тўғрисида референдум ўтказувчи сиёсий кампания) бош вазир Дэвид Кэмеронни Европа Иттифоқидан қолиш бўйича референдум ўтказишга мажбурлашганди. Оқибатда Кэмерон истеъфога чиқиб кетиб, ўрнига Тереза Мэй келганди.

2019 йил март ойида Буюк Британия парламенти бош вазир Тереза Мэй ҳукуматидан “Брексит”ни апрелгача, кейинроқ октябргача кечиктиришни сўради. Аммо муросага келинмади ва Мэй 2019 йил июл ойида истеъфога чиқди.

Борис Жонсон 2019 йил 12 декабрда бўлиб ўтадиган сайловларда ютса, албатта Евроиттифоқни тарк этишга ваъда берганди. Бахтига сайловларда айнан консервативлар ҳукуматда кўпроқ ўрин эгаллади. Шундан сўнг Жонсон Буюк Британия 2020 йил бошида Европа иттифоқини тарк этишини расман эълон қилди. Шунча “қурбонлар”ни кўрган “Брексит” ўз интиҳо палласига кирди.

Ким кўпроқ ютқазди?

Бугунги кунга келиб Британияда Евроиттифоқнинг 3 миллион фуқароси визасиз ишлаб келмоқда. ЕИда эса Буюк Британиядан келган 1,3 миллион одам худди шундай шароитда ишламоқда. “Брексит” биринчи навбатда иммиграцияга ёмон таъсир қилиши кутилмоқда.

Буюк Британия “ажралиш тўғрисидаги ариза” учун 33 миллиард фунт стерлинг микдоридagi тоvon тўлаши керак. Бу иқтисодиётнинг чуқур инқирозига сабаб бўлиши мумкин.

Чиқиш кетиш тўғрисидаги ариза, тоvon пули тўлангач, Европа Иттифоқининг махсус саммитида маъқулланади. Шундан сўнг, Европа Иттифоқи ва Қўшма Қироллик савдо би-

тимлари бўйича музокаралар олиб боришга ҳақли.

“Брексит”нинг Британия учун оқибатлари

Буюк Британия алақачон “Брексит”дан азият чекишга улгурди. Иқтисодиёти ўсиши секинлашди ва кўплаб Евроиттифоқ компаниялари бош офисларини Британиядан кўчириб кетди. Мегабизнес марказлари ҳисобланган Лондон, Шимолий Ирландия ва Шотландия иқтисодий тушқунлик ҳолатига рўбарў бўлиши, аҳоли жон бошига даромаднинг камайиши кутилмоқда.

“Брексит” кампаниясининг энг катта ноқулайлиги унинг британ иқтисодий ўсишига зарар етказиши ҳисобланади. “Брексит эффекти” Британия иқтисодиёти ўсишини 2015 йилдаги 2,4 фоиздан 2018 йилда 1,5 фоизга пасайтирди. Деярли 1 фоизлик пастлаш, аслини олганда, кутилаётганидан кўра яхши натижа. Хомчўтларга кўра, “Брексит” Қўшма Қироллик иқтисодиёти ўсишини 15 йил давомида 6,7 фоизга пасайтирган. Келгусида Европа товарларининг Британия худудига бож билан кириши ижобий саналса-да, экспорт ҳажмининг қисқариши ички бизнесга зарар келтириши мумкин. “Брексит” Британиянинг Европа Иттифоқига аъзо мамлакатлар билан тарифсиз савдо ҳолатини йўқ қилади. Тарифлар экспорт нархини кўтаради. Бундан аввало товарлари Европа Иттифоқи худудига кириш нархи қимматлашган экспортчилар зарар кўради.

Тарифлар, шунингдек, импорт нархларининг ошишига ҳам олиб келади. Мамлакат импортининг деярли учдан бир қисми Европа Иттифоқидан келади. Шунингдек, британ компаниялари иттифоқ давлатларида умумий шартномалар бўйича қатнашиш имкониятини йўқотиши мумкин. Лондон учун энг катта йўқотиш Евробанк хизматлари бўлиши кутилмоқда. Валюта бозорида инқироз кутилмоқда. Буюк Британияда Европа давлатларига чипталар, интернет ва ҳатто телефон хизматлари нархи кўтариллиши мумкин.

Шимолий Ирландиянинг Буюк Британия таркибида Евроиттифоқни тарк этишини ҳисобга олсак, Ирландия Рес-

публикаси билан муносабатларни тартибга солиш ҳам долзарб масала бўлиб қолади. Бу жараён Ирландия учун ҳам иқтисодий қийинчиликларни келтириб чиқаради.

ЕИ учун оқибатлар

Буюк Британиянинг Еврохудуднинг тарк этиши иттифоқ тақдирига салбий таъсир қилиши мумкин. Агар британлар ордидан Франция ёки Германия каби иқтисодиёти кучли мамлакатлардан бири ЕИни тарк этса, иттифоқ тарқаб кетиши мумкин.

Бу тахминлар аслини олганда жуда ҳам асосли эмас. Масалан, британ аҳолисининг деярли ярми ҳали ҳам иттифоқни қўллади. Бундан ташқари, бошқа мамлакатларда ҳали ҳам Евроиттифоқдан манфаат кучли. “Брексит” Буюк Британияни молиявий дунёнинг асосий поғонасидан чиқариб ташлаши мумкин.

Албатта, “Брексит”, худди Буюк Британияга бўлгани каби, Европа Иттифоқи иқтисодиётига ҳам катта таъсир ўтказди. Бироқ оқибатлари унчалик катта бўлмаса керак. Евроиттифоқсиз ҳам Буюк Британия ва ЕИ бир-бирининг энг йирик савдо шериги бўлиб қолаверади. “Британиядан ажралиш”дан айнан кимлар кўпроқ зарар кўради? Экспертларга кўра, иқтисодий зарба кучини Белгия, Кипр, Ирландия, Германия ва Нидерландия бошқалардан кўпроқ ҳис этади.

Хулоса ўрнида...

Буюк Британия Европа Иттифоқига аъзо бўлганига деярли ярим аср бўлди. Бу даврга нималар ютди-ю, нималар ютказилди; кимлар шу “Брексит” муаммоси оқибатида сиёсат майдонига келди-ю, кимлар бу майдондан қувилди.

Ҳар қандай иттифоқ ва ташкилот ташкилотчининг манфаатларини акс эттиради. Ташкилотчининг манфаатларига тўғри келмаган иттифоқ ва битимлар ниҳоя топади. Буюк Британия Евроиттифоқдан чиқишни мамлакат ва унинг фуқаролари учун ижобий бўлишига ишонмоқда. Бугеги энди вақтнинг ҳукмида. Кўрамыз.

Санжар ШОМУРОДОВ

EMBEDEM SYSTEM

ИМПОРТГА ЧЕК ҚҲЙДИ Ўзбек мутахассислари ишлаб чиққан лаборатория платалари TATU филиалларига тақдим этилди

XX асрнинг иккинчи ярмига келиб, электроника ва рақамли бошқарувда инқилобий бурилиш бўлди. Бунинг асосий сабаби электроникада ярим ўтказгичлардан фойдаланишга киришилди. Ҳша даврда ярим ўтказгичлардан фойдаланиш орқали қурилмалар ҳажм ва кўриниш жиҳатидан қўлайлашиб борди. Ҳтган асрнинг 70 йилларидан эса, микроЭҲМ даври бошланди. Бу дастурлаш орқали соzланувчи тизимни янги bosқичга олиб чиқди.

“**Ўзбекистон радио-техника, электроника ва алоқа илмий-техника жамияти мазкур лаборатория платаларини Тошкент ахборот технологиялар университетининг бешта филиалига амалий кўмак сифатидан тақдим этди.**”

Ҳозирги даврда бундай тизимнинг функционал вазифалари кўпайди. Бунинг сабабларидан бири микроконтроллер ва микропроцессорлар имкониятлари кенглигидандир. Микроконтроллер ва микропроцессор техникаси ривожланиши натижасида технологик ва ўлчов-бошқарув жараёнларни бошқариш ишлари рақамлаштирилиб, унинг аниқлиги ошишига олиб келди. Бу жараён бугунги кунда ҳар бир хонадон, ишлаб чиқариш ва соҳаларни ўз ичига қамраб олди, десак муболага бўлмайди. Лекин шуни ҳам таъкидлаб ўтиш лозимки, ривожланиш бўлгани сари уни ўрганишга бўлган талаб ҳам ортиб боради. Мисол учун, мониторинг тизимларини жорий қилиш, масофадан ахборот алмашиш, компьютер орқали бошқариш ва ҳоказо. Буларнинг ҳаммаси рақамли техниканинг маҳсули. Натижада уларни ўрганиш давр талабига айланди. Ҳозирда микроконтроллер ва микропроцессорларни ўрганиш учун махсус платалар жорий қилинган.

МикроЭҲМ ривожланиши билан дастурлаш тиллари ҳам ривожланиб борди. Масалан, замонавий электроника, микро ва наноэлектроника ривожланиши натижасида хотирада сақлаш, соzланувчи қурилмалар, дастурлар орқали бошқариш, сигналларни рақамлаштириш ва бошқа имкониятлар вузудга келди. XX асрнинг 80 йилларида дунё юзини кўрган бошланғич дастурлаш тилларининг янги

авлодлари – Ассемблер ўрнини C ва C++ дастурлаш тиллари эгаллади. Бу дастурлашнинг янги даврини очиб берди. Ассемблерида бир қанча амаллар орқали бажарилувчи амаллар C тилида биргина сўзлар билан амалга оширила бошланди. Натижада уларни ўрганиш бир мунча соддалашди.

Ҳозирда дунёда микроконтроллерлар учун кўплаб дастурланувчи ва йигилувчи платалар ишлаб чиқилган. Улар тўрт турга бўлинади:

1. Махсус қурилмалар учун йигилувчи платалар мажмуаси;
2. Йигилувчи мажмуа;
3. Дастурчилар ва схематехниклар учун мажмуа;
4. Бошланғич ўрганувчилар учун мажмуа.

Келтирилган тўрт турдан бири бошланғич, 3-турдаги платалар профессионал ва юқори малакали ходимлар учун мўлжалланган. Мисол учун, Arduino йигилувчи-соzланувчи плата мажмуаси. Бу плата фақат бир турдаги Atmega128 микроконтроллер билан ишлайди ва унинг учун махсус дастур мавжуд. Бу дастур ёрдамида микроконтроллер дастурланади ва тузилган дастур учун схемалар алоҳида қисмлардан йигилади. Бундай платаларнинг асосий камчиликларида бири – ҳар бир дастур учун алоҳида қисмларни харид қилиб олиш зарур. Натижада ҳар қандай ўрганувчи ўзи хоҳлаган натижани олиш имкониятига эга бўла olmayди. Бундай платаларни жуда

кўплаб учратишимиз мумкин. Шуни ҳам таъкидлаб ўтиш лозимки, бундай платалар EMBEDEM system деб юритилади. Яъни, дастурланувчи, йигилувчи ва соzланувчи плата мажмуасидир. Бундай платаларнинг кўплаб турлари AVR Embedem system, ARDUINO ва бошқа шу каби микроконтроллер корхоналари томонидан ишлаб чиқарилади. Аммо йигилувчи, соzланувчи ва дастурланувчи платаларнинг асосий камчилиги корхона томонида махсулот тўлиқ дастурлаш қурилмалари билан тақдим этилмаcлигида ҳамда дастур тузиш учун қўшимча ҳақ тўланишида. Яъни, кўплаб бундай платалар учун махсус дастурловчи дастурлар ишлаб чиқилган. Уларсиз бундай платалардан фойдаланиш имконияти йўқ. Махсус дастурлар билан таъминланганларини эса сотиб олиш талаб этилади.

Республикаимз олий таълим муассасаларини ўрганар эканмиз, бу каби платалар махсус дастурланувчи, соzланувчи платалар билан таъминланмаганини кўришимиз мумкин, борлари ҳам лабораторияда кўрсатиш учунгина хизмат қилади. Бунинг натижасида талабалар амалий лаборатория ишларини бажаришда муаммоларга дуч келишади. Бундай платалар импорт ҳисобланиб, талабалар сотиб олиши учун қимматлик қилади.

Дастурлаштириш соҳасидаги ушбу бўшлиқни тўлдириш мақсадида Ўзбекистон радиотехника, электроника ва алоқа илмий-техника жамияти томонидан импорт ўрнини босувчи платалар ишлаб чиқилди. Мазкур платаларни ишлаб чиқаришда уч тоифа, яъни бошланғич ўрганувчилар, схема техник ва профессионал кадрлар талаблари ҳам

инобатга олинди. Сабаби, бошланғич ўрганувчилар асосан бир-икки амални бажарувчи схемаларни ишлаб чиқиб, улар асосида дастур тузишади. Схема техниклар амаллари кўпроқ бўлган тизимларни яратишга ҳаракат қилишади. Шунинг учун мазкур платада ҳар бир вакил учун қўлайлик ҳисобга олинган ҳолда турли алоқа каналлари қўлмалари, профессионаллар интеллектуал тизимларни яратишнинг мақсад қилишади. Шунинг учун мазкур платада ҳар бир вакил учун қўлайлик ҳисобга олинган ҳолда турли алоқа каналлари қўлмалари, профессионаллар интеллектуал тизимларни яратишнинг мақсад қилишади. Шунинг учун мазкур платада ҳар бир вакил учун қўлайлик ҳисобга олинган ҳолда турли алоқа каналлари қўлмалари, профессионаллар интеллектуал тизимларни яратишнинг мақсад қилишади. Шунинг учун мазкур платада ҳар бир вакил учун қўлайлик ҳисобга олинган ҳолда турли алоқа каналлари қўлмалари, профессионаллар интеллектуал тизимларни яратишнинг мақсад қилишади.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, мазкур платада бошланғич ўрганувчилар 50дан ортиқ лаборатория амалларини бажаришлари мумкин.

Ўзбекистон радиотехника, электроника ва алоқа илмий-техника жамияти мазкур лаборатория платаларини Тошкент ахборот технологиялар университетининг бешта филиалига амалий кўмак сифатида учтадан тақдим этди. Ушбу платалар асосида талабалар лаборатория ишларини амалга оширишлари ҳамда улар асосида ўзининг стартап лойиҳаларини амалга оширишлари мумкин. Келажакда мутахассис кадрларни етиштириб чиқаришда платалар катта кўмакчи бўлади, деган умиддамиз.

Х.КУЛМАТОВ,
мустақил тадқиқотчи

Янги лойиҳа

Юртбошимиз ўтган йили маънавий-маърифий соҳалардаги ишларни янги тизим асосида йўлга қўйиш бўйича бешта муҳим ташаббусни илгари сурган эди. Муҳим ташаббуслардан тўртинчиси ижтимоий соҳани ривожлантириш, аҳолини китобга бўлган қизиқишини оширишга қаратилган.

Йўл-йўлакай китоб ўқиймиз

“TURON” ахборот-кутубхона маркази бугунги кунда нафақат китобхонларга беминнат хизмат қилмоқда, балки жойларда кўчма кутубхоналарни ҳам йўлга қўйган. Зеро, улғ алломаларимиз бизга маънавий мерос сифатида қолдирган бебаҳо асарларнинг мазмун-моҳиятини ўқувчилар онгига сингдириш, янгиланиб бораётган Ўзбекистонимизда амалга оширилаётган изчил ислохотлар самаралари билан уларни хабардор қилиб бориш — асосий вазифамиз ҳисобланади.

Йўловчилар, яъни узоқ манзилни кўзлаб сафарга чиққан ҳамюртларимизнинг мароқли ва маънавий дам олишлари учун ҳам ахборот-кутубхонамиз томонидан яна бир янгиликка қўл урилди. Яъни, ҳозирги

кунда “Йўл-йўлакай китоб ўқиймиз” лойиҳаси асосида иш олиб бормоқда. “Ўзбекистон темир йўллари” акциядорлик жамияти билан ҳамкорликда мамлакатимизнинг Нукус, Урганч, Бухоро, Навоий, Термиз, Қарши, Наманган, Фарғона ва Андижон шаҳарларига қатновчи йўловчи поездларида кўчма кутубхоналар ташкил этишни режалаштириб, дастлабки хайрли иш “Тошкент—Бухоро” поездида Самарқандга амалга оширилди. Йўловчилар энди олтидан қиммат вақтларини бесамар ўтказмайди, энг сара китоблар ва таниқли ёзувчиларнинг асарлари билан танишиш бахтига муяссар бўлишади.

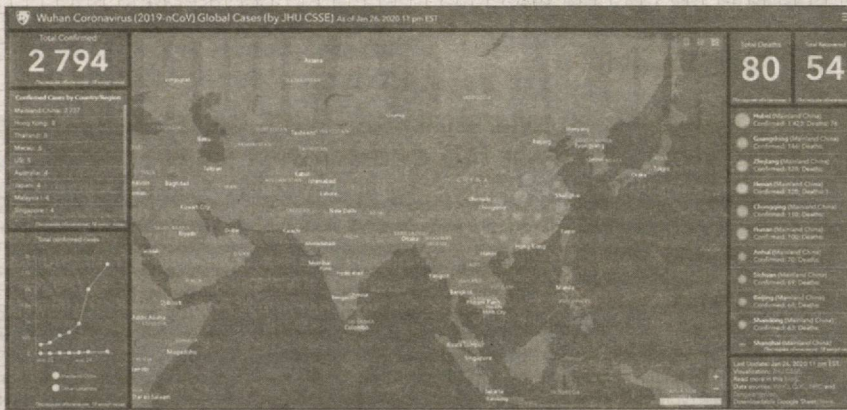
Насиба АҲМЕТОВА,
TURON АКМ бўлим бошлиғи

12 АЛОҚА ОЛАМИДА

САЛОМАТЛИК

КОРОНАВИРУС ҚАЕРЛАРДА ТАРҚАЛМОҚДА? ОНЛАЙН СЕРВИС ИШГА ТУШДИ

Хитойдан ташқарига тарқалган касаллик – коронавируси янги тури бутун дунё аҳолисини хавотирга солмоқда. Қатор мамлакатлар Хитой билан “борди-келди”ни вақтинча тўхтатяпти, “буюк девор” ортидаги шаҳарларда оммавий карантинлар ташкил қилинмоқда.

Интернетда ушбу касалликнинг дунё бўйлаб тарқалишини онлайн кўрсатиб турадиган сервис ишга туширилди.

Сервиснинг интерфейсида Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотидан ҳамда мазкур касалликка қарши курашиш бўйича АҚШ, Хитой ва Европада ташкил этилган марказлардан олинган долзарб маълумотлар, мунтазам янгиланиб турувчи статистика кўрсатиб борилади.

Унда дунёнинг барча бурчақларида коронавируси билан касалланиш ҳолатлари тасдиқланган маълумотлар, тузалиб кетган беморлар ёки вафот этганлар сони ҳам бериб борилади.

ХАВФСИЗЛИК

ЎЧИРИБ БЎЛМАС ВИРУС АНДРОИД- СМАРТФОНЛАРИНИНГ ЧОРАК ҚИСМИГА ХАВФ СОЛМОҚДА

Doctor Web антивирус компанияси Android.Xinyu Тгоуаплар оиласининг янги намуналари бўйича тадқиқот ўтказди.

Мутахассислар Тгоуапни 2015 йилдан бери билишади, аммо у жуда яшовчан бўлиб чиқди ва бузғунчилар тобора унинг янги версияларини яратишда давом эттишмоқда. Зараркунанда дастур Android 5.1 версиясигача бўлган қурилмаларда ишлайди. Шуни таъкидлаш лозимки, операцион тизимнинг бундай эски версияларидаги қурилмалар ҳали ҳам кўп, яъни қурилмаларнинг 25 фоизини ташкил этади.

Хіпунинг асосий вазифаси қурилмага фойдаланувчи рухсатисиз ўзошимчаллик билан ишлайдиган иловаларни ўрнатиш бўлиб, бу бузғунчиларга ўрнатилгани учун пул тўланадиган бошқа дастурлар орқали пул ишлаш имкониятини беради. Тгоуап мобил қурилмалар учун дастурий таъминот тўпламлари ва хатто расмий илова каталоглари, шу жумладан, Google Play орқали тарқалади.

Смартфон ёки планшетга тушган Тгоуап дастурий таъминотга ортикча бўлган, сезилмас дастурни ўрнатиш ўрнатиш учун rootга киришга ҳаракат қилади. Бундан ташқари, Тгоуап ҳаддан ташқари кўзга ташланиб, ҳалақит берадиган рекламаларни ҳам намоиш эта олади. Бироқ, унинг энг ёқимсиз хусусияти бу — яшовчанлигидир. Тгоуапни олиб ташлаш деярли имложсиз.

БОЗОР

ХИАОМИНИНГ БАРЧА ДЎКОНЛАРИ ЁПИЛЯПТИ

Хитойда авж олаётган коронавируси туфайли айрим шаҳарлар карантинга олинган, йирик оммавий тадбирлар тўхтатилган. Жумладан, Хиаоми компанияси ўзининг навбатдаги флагмени – Хиаоми Мi 10 смартфонларининг тўлақонли тақдиротини бекор қилиши айтилган.

Қолаверса, Хиаоми расман эълон қилишича, 28 январдан Хитойнинг турли шаҳарларида жойлашган барча савдо дўконларини ёпяпти. Сабаби ўша – касаллик тарқалишига оз бўлса-да қаршилиқ қилиш, эпидемия янада кучаймасидан туриб профилактика ишларига ҳисса қўшиш.

Расмий хабарга кўра, агарда коронавируси хавфи билан боғлиқ вазият янада оғирлашмаса, Хиаоми ўз дўконларини 3 февралдан қайта очади. Унга эса хитойликлар компания маҳсулотларини унинг расмий сайтидан ёки Хиаоми Mall иловаси орқали онлайн харид қилишлари мумкин. Товарларни етказиб бериш ишлари одатдаги тартибда ишлашда давом этаверади.

МУҚОБИЛ ЭНЕРГИЯ

ДАНИЯДА ҚАЙТА ТИКЛАНУВЧИ ЭНЕРГИЯ УЛУШИ 50 ФОИЗГА ЕТДИ

Дания энергетика оператори – Energinet хабарига кўра, 2019 йил якунига кўра, мамлакатда қайта тикланувчи энергия манбалари — шамол станциялари ва Қуёш панеллари орқали ишлаб чиқарилган электр энергияси ҳажми ялпи энергия ишлаб чиқариш ҳажмининг 50 фоизини ташкил этди.

2019 йилги умумий истеъмолнинг 47 фоиз улушини айнан шамол станциялари ишлаб чиқарган электр энергияси ташкил қилган. Мамлакатнинг аввалги рекорди 2017 йилда 43,6 фоиз бўлган бўлса, 2018 йилда умумий истеъмол қувватининг 40,8 фоизи муқобил энергия манбалари ҳиссасига тўғри келган.

2019 йилги рекордга сабаб, аввало, Дания шамол парраклари ўрнатилган ҳавзаларидаги об-ҳаво шароити кўпроқ шамол тақдим этгани билан боғлиқ бўлса, оффшор шамол энергетикаси соҳасини қўллаб-қувватлаш йўлидаги давлат сиёсати ҳам бу борада муҳим рол ўйнаган. Хусусан, ўтган йили ҳукумат қарори билан Данияда Скандинавиядаги энг йирик оффшор энергетика ҳудуди – Horns Rev 3 барпо қилинган. Оффшор шамол станциялари ишлаб чиқарган электр энергияси миқдори эвазига мамлакатда энергия ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йили 18 фоизга ўсган. Натижада муқобил энергия манбалари, яъни шамол ва Қуёш энергетикасининг умумий улуши ишлаб чиқариш ҳажмининг тенг ярмисини ташкил этадиган даражага эришилди. Шу тариқа Дания биринчилардан бўлиб муқобил энергетика анъанавий энергетикани қувиб етган мамлакатлардан бирига айланди.

“Оффшор шамол энергетикаси” деганда қандайдир солиқ имтиёзлари бериладиган ишлаб чиқариш ҳудуди эмас, балки денгиз ичкарасига, соҳилдан 15–20 километр масофада, очик денгизда ўрнатилган шамол парраклари ҳудуди назарда тутилади.

Данияда бу борада махсус “Энергетик келишув” қабул қилинган. Моҳиятан “миллий дастур”га ўхшаб кетадиган ушбу келишувга кўра, Дания 2030 йилга бориб энергия истеъмолини тўлиқ муқобил энергия манбалари эвазига қондирмоқчи. Ундан кейин эса мамлакат шамол ва Қуёшдан олинган электр токини экспортга йўналтиришни ҳам режалаштирган.

ПАТЕНТ

APPLE ШИША КОРПУСЛИ I MAC ЎЙЛАБ ТОПДИ

Apple компанияси шиша корпусли iMac моноблокка патент олишга ариза тақдим этди.

Қурилма тузилиши бир бутун бўлиб, монитор клавиатура ва тащпадга уланиб кетади. Шунингдек, у ўрнатилган клавиатурасиз бўлиши ҳам тахмин қилинмоқда.

Моноблок дизайни вариантларидан бирида унга макбукини улаш кўзда тутилган.

Ноутбук монитори iMacда акс эттирилади, макбук клавиатураси эса моноблок корпусидаги тирқиш орқали уланади.

Саҳифани С.ТЕМИРОВ тайёрлади.

“Аср келишуви”

Фаластин Трамп режасини узил-кесил рад қилди

Нихоят, АҚШ президенти Доналд Трамп Исроил ва Фаластин ўртасида тинчлик ўртанишига қаратилган режани эълон қилди. Табиийки, Исроил бош вазири Биньямин Нетаняху бу режадан мамнун. Унинг фикрича, Трамп Исроилни у лойиқ бўлган тинчлик ва хавфсизлик билан таъминламоқчи. Фаластин раҳбари Маҳмуд Аббос эса Трампнинг очикдан очик Исроил тарафдори эканлигини таъкидлади. Аслида, дунё ҳамжамияти ҳам АҚШ президентининг қайси томонга ён босиб келаётганини кўриб турибди.

Қуддуснинг шарқида эса 200 мингдан ортиқ яҳудий яшаяпти. Хуллас, вазият осон ҳал бўлиши дарғумон.

Дўппи тор келганда...

Хўш, Доналд Трамп “Аср келишуви”ни нега энди эълон қилди? Ҳолбуки, бу режа ҳақида икки йилдан бери гапириб келинади. Таъкидлаш жоизки, АҚШ президенти Трамп Исроил бош вазири Биньямин Нетаняхунинг яқин иттифоқдоши ҳисобланади. Аммо айни пайтда ҳар иккисига ҳам дўппи тор келиб қолган: Трамп импичмент хавфи билан юзлашган, Нетаняху эса коррупцияда айбланыпти. Лекин ҳар иккиси ҳам ўзининг айбсиз эканини таъкидлашдан чарчашмаяпти. Жорий йилнинг мартада Исроилда парламент, АҚШда эса ноябрда президент сайлови бўлиб ўтади. Бироқ айни пайтда Трампнинг ўз сиёсий мақсадлари ҳам бор. У иложи борича тезроқ Яқин Шарқда тинчлик ўрнатган етакчи номини олиш илинжида.

Вазият осон ҳал бўлмайди

Фаластинликлар 1967 йили Исроил босиб олган ҳудудлар – Иордан дарёсининг Ғарбий соҳили, Ғазо сектори ва Шарқий Қуддусда мустақил давлат барпо этишни истамоқда. Аммо икки тарафнинг чегара борасида келишиши мушкул масала.

Бир неча йиллардан буён Фаластин Исроилдан Ғарбий соҳил ва Шарқий Қуддусдаги яҳудий тураржойларини бўшатиб қўйишни талаб қилмоқда. Халқаро қонунларга зид бўлса-да, Исроил бу ерларда яҳудийлар учун тураржой қурилишини анча йиллардан бери давом эттириб келмоқда. Ҳозир Ғарбий соҳилда 400 мингдан зиёд,

Қувётга раслаҳат берди

Трампнинг қувёи ва раслаҳатчиси Жаред Кушер бошчилигида ишлаб чиқилган “Аср келишуви” шу пайтгача ўта махфий сир каби сақлаб келинди. Хўш, бу режада Исроил учун нималар кўзда тутилган эди? Фаластин учун-чи?..

Очиги, анъанадор яҳудий бўлмиш Жаред Кушер тузган бу режанинг адолатли эканига ишонши қийин. “Аср келишуви” ҳақида шу пайтгача чиққан хабарлар ҳам бу тахминни тасдиқлайди. Кушернинг иддаосича, тинчлик режаси Фаластинга фаровонлик олиб келади, Исроил учун эса хавфсизликни таъминлайди. Яъни, “Аср келишуви”да Иордан дарёсининг катта қисми ҳамда Ғарбий соҳилнинг ярмида Исроил аннексиyasини ўрнатиш кўзда тутилган. Тинчлик режаси доирасида Фаластин ва қўшни араб давлатлари иқтисодийётига 50 миллиард доллар инвестиция киритилади. Аммо Иордан водийсини Иордания билан чегара ва бўлғуси мустақил Фаластин давлатининг муҳим

парчаси деб биладиган фаластинликлар “Аср келишуви”ни “Исроил босқинини тан олиш эвазига пора” деб баҳоломоқда.

Исроил ва Фаластин ўртасидаги тинчлик музокаралари 2014 йили тўхтаб қолган. Халқаро ҳамжамият мавжуд вазиятни ҳал қилиш учун Фаластиннинг мустақил давлат бўлишини таклиф қилапти. БМТ ҳам, дунёнинг аксар мамлакатлари ҳам бу таклифни қўллаб-қувватлади. Трампнинг қарорлари эса шу пайтгача Фаластинга фақат зарар келтирди. Трамп маъмурияти халқаро қонунларга зид равишда Қуддусни Исроил пойтахти деб тан олди ва АҚШ элчихонасини Тел-Авивдан Қуддусга кўчирди. Устига-устак, ўтган йилнинг ноябрида АҚШ Давлат котиби Майкл Помпео расмий Вашингтон Ғарбий соҳилдаги яҳудий мавзеларини халқаро қонунларга зид эмас деб ҳисоблашини маълум қилди.

Қуддус сотилмайди!

Фаластин президенти Маҳмуд Аббос АҚШ томонидан Исроил-Фаластин можаросини ҳал қилиш бўйича “Аср келишуви” режасига изох бериб, Қуддус сотилмаслигини айтди. “Аср келишуви” Фаластин манфаатларига тўғри келмайди ва халқимиз уни тарихнинг чиқинди саватчасига отади, – таъкидлаган Аббос. – Биз қуллук қилмаймиз ва таслим бўлмаймиз... Биз йўқ қилиш бўйича барча режалар олдида бирдамиз. Биз “Аср келишуви”га “йўқ, йўқ, йўқ” деб айтаемиз!

Фақатгина АҚШ билан эмас, балки Россия, Европа Иттифоқи ва БМТ иштирокидаги музокараларга тайёрлигини айтган Аббос, шунингдек, Фаластин ўз давлатининг 1967 йилги чегаралар билан тан олинишни талаб қилмоқда.

ГОНКОНГДА КОРОНАВИРУСГА ҚАРШИ ВАКЦИНА ЯРАТИЛДИ

Бу ҳақда Гонконг университети юкумли касалликлар кафедраси бошлиғи Юен Квок Юннга таяниб, South China Morning Post нашри хабар бермоқда.

“Биз вакцина яратдик, бироқ ҳайвонлар устида синов ўтказиш узоқ вақт олади”, – дейди профессор Квок. Унинг сўзларига кўра, ҳайвонлар устида синов ўтказиш бир неча ойни талаб қилади, одамларда ўтказиладиган клиник синовларга эса камидан бир йил керак.

Янги турдаги коронавирუსга қарши, шунингдек, АҚШ ва Россия ҳам вакцина яратиш устида иш олиб бормоқда. Новосибирск вилоятида янги вирусга қарши иккита вакцинани яратиш бошланган. “Вектор” вирусология ва биотехнология илмий маркази бош директори Ринат Максютонинг сўзларига кўра, вакциналар прототипини тадқиқ қилиш ишлари июн ойида амалга оширилади.

ЭРДЎҒОН: БАА ЛИВИЯДАГИ ЁЛЛАНМА ЖАНГАРИЛАРНИ МОЛИЯЛАШТИРМОҚДА

Туркия президенти Ражаб Тоййиб Эрдоғон Бирлашган Араб Амирликларининг Ливия миллий армияси ҳамда унинг қўмондони Халифа Хафтарни қўллаб-қувватлаш учун жангарилар ёллашни молиялаштираётганини билдирди.

Унинг сўзларига кўра, БАА Ливияга қурол-яроғ ва ўқ-дорилар ҳам киритмоқда. “Германия канцлери Ангела Меркел билан ушбу мавзунини муҳокама қилдик. Хафтар – ёлғончи, сиз эса (ГФР) унинг ёлғонлар тўқишида давом этишига йўл қўйяпсиз. Миср ва Абу-Даби маъмурияти Хафтарнинг энг яқин иттифоқчилари”, – деган Эрдоғон Жа-зоирдан Гамбияга жўнаш вақтида журналистларга берган интервьюсида.

Аввалроқ БАА, Миср, Туркия, АҚШ, Россия, Франция, Буюк Британия ва Италия Ливияда жанг қилаётган иккала томонга ҳам ҳарбий қўмак бермаслигини келишиб олганди.

БОГАЛЛАРИНИНГ БЕГОНАСИ БЎЛМАЙДИ

Эстония парламенти фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг фарзандлари учун фуқаролик олишни соддалаштиришни кўзда тутувчи қонун лойиҳасини маъқуллади. Лойиҳага 101 нафар депутатнинг 64таси ёқлаб овоз бермоқда.

Соддалаштирилган тартибда фуқаролик олиш имкониятидан ота-онаси “қулранг”, яъни фуқаролиги йўқ шахс ҳужжати эга оилаларнинг фарзандлари, шунингдек, отаси ёки онаси, бувиси ё буваси “қулранг паспорт”га эга ва мамлакатда 1991 йилнинг 20 августидан аввал яшаган ёшлар, шу билан бирга, отаси ёҳуд онаси бошқа давлат фуқароси ҳисобланувчи йигит-қизлар фойдаланиши мумкин. Мамлакатда, асосан, собиқ иттифоқ даврида Эстонияга бориб қолган фуқаролар “қулранг паспорт”га эга.

У.ЙҮЛДОШЕВ тайёрлади

Исабел АЛЕНДЕ

Чилилик машҳур адиба Исабел Аленде 1942 йили Перу пойтахти Лима шаҳрида тавуллуд топган. У Чилининг собиқ президенти Салвадор Аленденинг жияни. Ижодий фаолиятини журналист сифатида бошлаган. 1973 йилда аммакиси Салвадор Аленде ўлдирилган, Исабел Аленде Чилини тарк этиб, Венесуэладан паноҳ топади. Унинг 1985 йилда ёзилган ilk романи – “Рухлар уйи” танқидчилар ва кенг китобхонлар эътиборига тушиб, бестселлерга айланади. Кейинчалик ёзилган “Муҳаббат қўланкаси” (1987), “Ева Луна” (1987), “Буюк режа” (1993), “Паула” (1995), “Тақдир қизи” (1999), “Зорро” (2005) каби асарлари ҳам адабиёт илос-мандлари қалбидан жой олди. Унинг асарлари ҳаёлот ва афсоналардан фойдаланиладиган магик (сехрли) реализмда ёзилган. Шунинг учун уни айнан магик реализмда ижод қилган Габриэл Гарсиа Маркес билан солиштиришади.

Уч набиранинг бувиси бўлган Исабел Аленде 2003 йилда болалар учун мўлжалланган “Евоийлар шаҳри” ҳамда “Олтин аждар қироллиги”, шунингдек, 2005 йилда “Миттивийлар ўрмони” асарларини чоп эттирди. Исабел Аленде 2010 йилда Адабиёт соҳасидаги хизматлари учун Чили Миллий мукофотини қўлга киритган. 2014 йилда эса “Озодлик” медали билан тақдирланган.

Унинг ушбу ҳикояси реал воқеаларга асосланиб ёзилган.

1985 йилда Колумбияда вулқон отилди. Иссиқ вулқон музларни эритиши оқибатида ботқоқликлар вужудга келди. 23000дан зиёд киши қурбон бўлди. Оммавий ахборот воситалари ботқоқликда қолиб кетган ўн уч ёшли қизалоқ ҳақида хабар тарқатишади. Бу ҳикоя ўша ўн уч яшар қиз Асусена¹ ва уни қутқаришга уринган мухбир Ролф Карлей ҳақида.

Улар қизалоқни ботқоқликдан бошини чиқариб, кўзларини катта-катта очганича унсиз фарёд чекаётган ҳолда топишди. Унинг исми Асусена эди. (Лили деб ҳам чақиришарди.) Катта, бефайз қабристон аллақачон тўлиб кетган, атрофдан эса етимларнинг фарёди эшитиларди. Кичик қизалоқнинг яшаш учун қаттиқ тиришиб ҳаракат қилиши бу фожианинг рамзи эди. Телекамералар қизчанинг бундай чидаб бўлмас тасвирини тез-тез намойиш этишар, унинг кимлиги ва исмини ҳеч ким эслаб олмасди. Экранда ҳар замонда қизчанинг орқасида ўттиз йиллик фаолияти давомида ўз касбига содиқ, масъулиятли бўлган, тажрибали журналист Ролф Карлей кўринарди.

Дастлабки ер ости тебраниши пахта далаларида бўлиб, уларни кўпик тўлқинларига ўхшатиб кўйди. Геологлар бир неча ҳафта олдин сейсмограф (зилзилани аниқловчи асбоб)ларни ўрнатишган ва тоғ яна уйғонишини билишарди. Шунинг учун улар вулқон отилиб иссиқ емирилиш содир бўлишини, лава музларни эритиб табиий офат юз беришини башорат қилишди, аммо уларнинг огоҳлантиришларига ҳеч ким қулоқ солмади. Ўша даҳшатли ер қимирлаши ва улкан қор кўчкиси содир бўлган ва қишлоқлар устига тошлар билан сув ёпирилиб уларни кўмиб юборган ноябр ойининг фожиали чоршанбасига чад водийдаги шаҳарлар аҳолиси ҳеч нарсадан беҳабар, ўз кундалик юмушларини қилиб юришган эди.

Тирик қолган одамлар даҳшатли манзарага гувоҳ бўлишди. Уларнинг кўз унгида уйлар, саройлар, меҳмонхоналар, черковлар, оппоқ пахта далалари, қоп-қора қаҳва ўрмонлари, чорва яйловлари – барчаси йўқ бўлиб

кетди. Анча вақтдан кейин ҳарбийлар ва кўнгилчилар ёрдамга етиб келишди ва ҳалокат кенглигини таҳлил қилишга уринишди. Улар вулқон отилиши натижасида йигирма минг одам ва бир неча юз минг ҳайвон лойга ботиб кетганини тахмин қилишди. Ўрмонлар ва дарёлар ҳам супуриб ташланган, улардан асар ҳам қолмаганди. Уларнинг ўрнида улкан ботқоқли саҳро вужудга келганди.

Ролф Карлей Асусенани биринчи бўлиб топган ва уни қутқаришга уринаётган кўнгилчилар гуруҳини суратга олаётганди. Унинг камераси қизалоқнинг қорамтир юзи, умидсиз кўзлари, лойга беланган сочларини йирик планда кўрсатарди. Атрофи балчиқ лой билан қопланган, кимдир уни тортиб олишга уринса қиз ботиб кетиши мумкин эди.

Қутқарувчилар қизга арқон ташлашди. Асусена эса унга ушлашини бақириб айтмагунларича арқонни ушлашга ҳаракат ҳам қилмади. Ниҳоят, ботқоқликдан қўлини чиқариб ҳаракатланишга уринди, лекин тезлик билан ботқоққа чўка бошлади. Буни кузатиб турган Ролф сафар халтаси ва анжомларини отиб юбориб, ботқоқликни кечиб ўта бошлади.

– Исминг нима? – деб сўради қиздан. Қизалоқ унга исмини айтди.
– Қимирлама, Асусена! – деб Ролф секинлик билан қиз томонга юра бошлади.

Қизни яқиндан бориб қутқаришнинг имкони бўлмагач, Ролф ортга чекинди ва атрофини айланиб оёқ қўйса бўладиган қаттиқроқ ерни излай бошлади. Ниҳоят, у Асусенага яқин келишнинг уддасидан чиқди. Арқон билан қизнинг қўллари остидан боғлади. Энди уни тортиб олишлари мумкин эди. Ролф Карлей қизалоққа қараб ёш боладек жилмайди. Унга ҳаммаси яхши бўлишини, у билан шу ердалигини ва уни тез орада ботқоқдан чиқариб олишларини айтди. Қутқарувчиларга арқонни тортиш ҳақида ишора қилди. Қутқарувчилар арқонни тортиши билан қиз бирдан чинқириб юборди. Қутқарувчилар яна бир марта уриниб кўришди, шунда қизалоқнинг елкаси ва қўллари кўринди. Лекин улар қизни

бошқа қимирлата олишмади. У қопқонга тушиб қолганди. Кимдир қизнинг оёқлари уйининг қулаган деворлари орасига тиқилиб қолган деб тахмин қилди. Асусена эса бу гишт бўлақлари эмас, унинг оёқларига чирмашиб, ёпишиб қолган ука-сингиллари эканини айтди.

– Ташвишланма! Сени албатта чиқариб оламиз! – деб ваъда берди Ролф. Асусена унга қаради бироқ ҳеч нарса демади.

Ролф Карлей қизни қутқариш учун қўлидан келган ҳамма ишни қилди. Қаттиқ ҳаракат қилди, аммо қизни қутқариш даҳшатли азоб эди. У бир нечта усуллардан фойдаланиб кўрди, фойдаси бўлмади. Икки нафар аскарга у билан бирга қолиб ёрдам беришларини илтимос қилди, лекин улар кетишди. Чунки бошқа жабрланганларга ҳам ёрдам кўрсатиш зарур эди. Қизалоқ гарчи қимирлай олмаса ҳам, зўрга нафас олаётган бўлса ҳам, умидсизликка тушмасдан тақдирга тан бермасди. Ролф бир амаллаб қизнинг қўллари остидан маҳкам ушлади. Ҳаракатланишнинг имкони йўқ эди. Бир-икки марта ботқоққа шўнғиб қизнинг оёқларини топишга уриниб кўрди. Бундан ҳам бир иш чиқмади. Рация орқали сувни чиқариб ташловчи насос (помпа) сўради. Лекин унга транспорт йўқлиги сабаб насос кейинги куни жўнатилиши мумкинлигини айтишди.

– Узоқ кута олмаймиз! – бақирди журналист.

Аммо ҳеч ким ҳамдардликдан нарига ўтмади. Ҳарбий доктор қизни текшириш учун келди. Шифокор қизнинг юраги яхши ишлаётганини, қаттиқ совуқ емаган бўлса шу тундан омон чиқшини айтди.

– Бироз чида, Асусена! Эртага насос келтиришади, – Ролф қизни юпатишга уринди.

– Илтимос, мени ташлаб кетманг! – ёлворди қизалоқ.

– Хавотирланма! Ҳеч қачон сени ташлаб кетмайман.

(Давоми бор.)

Инглиз тилидан
Ферузбек ЗИЁДУЛЛАЕВ
таржимаси

● 1. Суратнинг ҳикоя қаҳрамонига умуман алоқаси йўқ.

ОТАДЕК МЕҲРИБОН УСТОЗ

Инсон умри давомида донолик маҳзани соҳибига айланади. Зеро, ундан кўра ҳам ишончли бисот йўқ одамда. Кексалик фаслининг ҳар кунини нурафшон этгучи ҳам, бори гўзаллиги ҳам ана шу хазина замирида аслида. “Электромагнит мослашув маркази” ДУК Фаргона вилоят Электромагнит мослашув хизмати 1-тоифали муҳандиси Олег Аксёновнинг ҳаёт йўлларига назар ташласангиз, жўшқин ёшлиқдаги ғайрат-шижоати шарофати билан шу роҳатбахш кунларга муаяссар айлаганига амин бўласиз.

Александр катта корхонада ўз ўрни ва мавқеига эга бўлган моҳир мутахассис. Ўз фарзандларидек бўлиб қолган шогирдларини айтмайсизми! Бири-биридан солиҳ, бири-биридан билимдон йигитлар. Шогирдлар оқил бўлса, бошинга тож кийдирад, деганларидек, улар устозларни сира уялтириб қўйишмаган, устоздан ўзган шогирдлардир.

– Илҳомжон Турсунов, Дилёржон Алимжонов, Алишержон Пирматовлар ана шулар жумласидан, – дейди вилоят электромагнит мослашув хизмати бошчиси Нурмухаммад Турғунов. – Мен устоз ва шогирдлар ҳақида гап кетганда, ёшларимизга, устозни улуг тутинглар, деб так-

рорлашдан толмайман. Буюк алломалар ёзиб қолдиришганку, ота-онани бизга табиат ато этади, устозлар эса бизларни ўз ихтиёрлари билан севадилар деб. Олег Александрович ҳам шогирдларини севган устозлардан бири. Унинг этагидан маҳкам тутиб иш ўрганганлар кам бўлишмаяпти. Маълумки, фаолиятимизнинг ўзига яраша мураккаб жиҳатлари талайгина. Худудимизда радиоэлектрон воситалар ва юқори частотали қурилмаларга радиоэлектрон воситаларнинг таъминлаш ишлари катталар масъулиятли бўлса, радиоэлектрон воситаларни олиб кириш, лойиҳалаш ва куриш, эксплуатация қилиш, рухсатно-

маларни расмийлаштириш, радиоэлектрон спектрини мониторингга, радиоҳалақитларни бартараф этиш хизматларимиз ҳам ўта аниқликни ва пухталиқни талаб этади. Аксёновнинг шогирдлари ҳам ўзидек бу вазифаларни ипидан игнасиғача эгаллаб олишган. Устоз шогирдлари билан, шогирдлар устозлари билан ҳақли равишда фахрланадилар.

Устоз Аксёновнинг умумий меҳнат стажига 43 йил. Соҳада сидқидил ишлаб келаётганига 20 йилдан ошиб қолди. Фаолияти давомида вилоятда радиомониторинг тизимини яратиш доирасида ускуналарни ўрнатиш ишларини самарали бошқарди. Вилоятда радиоэлектрон воситалардан фойдаланиш учун берилган радиочастоталар назорати янада яхшиланди. Германиянинг Rohde Schwarz компанияси томонидан ишлаб чиқилган юқори технологик ускуналар асосида кенг диапазонда турли радионурланишларни тезкор аниқлаш имконини берувчи радиомони-

торинг тизими яратилди. 2016-2018 йилларда виллоят худудида 760 таянч радиоэлектрон воситалар ишга туширилиб, ажратилган радиочастотада ва белгиланган қувватда ишлаши назоратга олинди. Ана шу йиллар мобайлида 182 тезкор тадбирлар ўтказилиб, ноқонуний ишлаётган 235та радиоэлектрон воситалар аниқланди ва тегишли чоралар кўрилди. 2016 йилдан буён корхона ISO 9001-2015 сифат менежмент тизими сертификати асосида фаолият олиб бормоқда. Бу эзог ишларни амалга оширишда устоз Аксёнов катта ҳисса қўшиб келмоқда.

Ёшларнинг меҳрибон ва талвончиси Олег Аксёнов муборак 60 ёшга қадам қўйди. Ҳамкасблари, шогирдлари уни таваллуд айёми билан қўтлаб, муштаҳам саломатлик, узок умр ва фарзандлар камолини кўриш бахтини тилайди.

Ҳафиза САЛЯХОВА,
“Хабар”нинг Фаргона вилоятидаги мухбири

СИЗГА ТАШАККУР

ЯНГИ МАРРАЛАР ТОМОН

Навоийда ахборот технологиялари тизимини ислоҳ қилишга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшаётган иқтидорли ёшлар кўп. Фаррух Акрамов шундай ёшлардан бири. Маълумоти олий – 2016 йилда Тошкент ахборот технологиялари университетини информатика ва ахборот технологиялари мутахассислиги бўйича тугатган. Рус ва инглиз тилларини яхши билади.

У университетни тугатгандан сўнг Навоийга қайтиб, 2017-2019 йилларда “ЎзМобайл” филиали Навоий худудий боғламаси база станцияларини эксплуатация қилиш гуруҳи муҳандиси вазифасида ишлади. 2019 йилдан эса боғламанинг коммутация станцияларини эксплуатация қилиш гуруҳи олий тоифали муҳандисиди.

Виллоятнинг олис чўл шароитида мобил алоқа тармоғини ривожлантириш ва лойиҳалашда, чекка ва олис овулларни филиал алоқа қамрови билан таъминлашда Фаррух Акрамов муносиб ҳисса қўшиб келаётган ёш ва билимдон мутахассислардан бири ҳисобланади. 2017-2019 йилларда вилоятда 150дан ортиқ GSM, WCDMA (3G) ва LTE база станциялари (шулардан 60дан ортиғи олис чўл ва тоғли худудларда) ўрнатилган. Бу хайрли ишларни амалга оширишда ҳам ёш мутахассиснинг ўз ўрни бор.

Бу каби ютуқларнинг қўлга киритилиши Ф.Акрамовга янги марраларни кўзлаб ишлашга рағбат бермоқда. Унинг иштироки асосида сўнгги уч йилда мобил алоқа станцияларини ўрнатиш ва абонентлар сонини кўпайтириш мақсадида бир қатор ишлар амалга оширилди. Жумладан, у 2017-2019 йилларда Учқудук туманининг Мингбулоқ, Кокпатас, Жизқудук, Бузаубай, Шалхар, Томди туманининг Янги Томди, Томдибулоқ, Керегетау, Конимех туманининг Боймурод, Нурота туманининг Хўжабод ва Қўшқудук, Дехибаланд каби овуллария маҳаллалари ҳамда Фозгон шахрида мобил

алоқа станциялари ўрнатилиб, сифатли алоқа ҳамда интернет хизматлари ташкил этилишида алоҳида жонбозлик кўрсатди.

Албатта, ҳар ишда масъулиятли ва талабчан бу йигитнинг меҳнатлари зое кетмади. Яқинда меҳнатда алоҳида ўрнатилган ҳолда мамлакатимиз АКТ соҳаси ривожига муносиб ҳисса қўшиб келаётган фаол ва ташаббускор ёш мутахассислар қатори Фаррух ҳам АКТ вазирлигининг Ташаккурномасига сазовор бўлди.

– Менга қанот бўлаётган меҳрибон ота-онам, яқинларим, – дейди қаҳрамонимиз. – Ҳаётимнинг яна бир муҳим бўлаги бўлган семимли қасбим ва азиз устозларим – корхонамиз раҳбари Шерзод Ибрагимов, тармоқни эксплуатация қилиш бўлим бошлиғи Бобомурод Қурбоновлардан миннатдорман. Уларнинг ёнида юриб, мобил алоқа соҳасининг нозик сирларини ўрганялман.

Маруся ҲОСИЛОВА,
“Хабар”нинг Навоий вилоятидаги мухбири

ТАДБИР

Тошкент ахборот технологиялари университети катта мажлис залда 2019 йил 6 декабрда қабул қилинган “Касаба уюшмалари тўғрисида”ги қонунни амалиётга татбиқ этиш бўйича тарғибот тадбири бўлиб ўтди.

ЯНГИ ҚОНУН ТАРҒИБОТИ

Мазкур қонун 9та боб, 56та моддадан иборат бўлиб, аввалги қонунга нисбатан бир қатор аниқ тўғридан-тўғри амал қиладиган нормаларни ўз ичига олган. — Қонунда Халқаро меҳнат ташкилотининг Конвенцияларига мос равишда касаба уюшмалари ҳуқуқи ва ваколатларини кенгайтириш, касаба уюшмалари органларини давлат рўйхатидан ўтказишни соддалаштириш, меҳнат ҳуқуқини

ҳимоя қилишда асосий институтлардан бўлган меҳнат инспекцияларини қайта тиклаш, меҳнат соҳасида Ижтимоий шериклик ва Жамоатчилик назоратини амалга оширишни тартибга солиш нормаларини қонуний муштаҳамлаш каби мақсадлар аксини топган, — деди ўз маърузасида Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши аппарати бўлим мудири Ҳамидулла Премқулов.

Тадбирда Тошкент шаҳар ҳокимлиги, шаҳар прокуратураси, Адлия бошқармаси, Соғлиқни сақлаш бош бошқармаси, шаҳар мудоффа бўлими, Туризм департаменти каби бир қанча бошқарма, ташкилот ва мусассаларнинг тармоқ касаба уюшмаларида фаол ишлаётган бошланғич касаба уюшмалари раислари иштирок этди.

Ўз мухбиримиз

САХОВАТ

САМАРҚАНДА МЕҲРИБОНЛИК УЙЛАРИГА КОМПЬУТЕРЛАР СОВҒА ҚИЛИНДИ

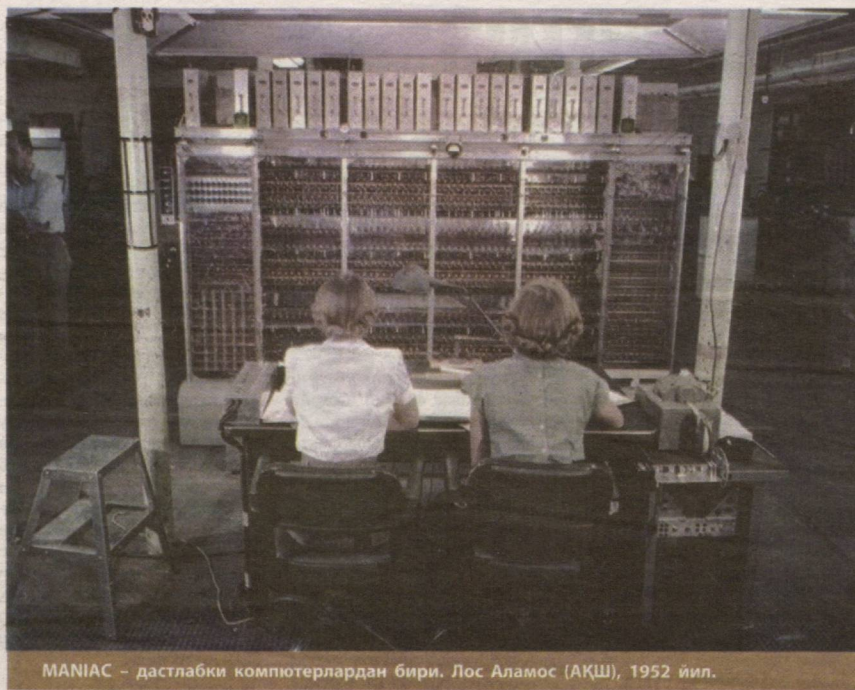
Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги томонидан Самарқанд шаҳрида жойлашган 1 ва 10-сонли Меҳрибонлик уйларига замонавий компьютер жамланмалари тақдим этилди.

Бундан ташқари, вазирлиқнинг Самарқанд вилоят худудий бошқармаси, тизимдаги корхона ва ташкилотларнинг вилоят бўлинмалари ҳамда мобил компаниялар томонидан Меҳрибонлик уйлари тарбияланувчиларига стол теннис, бадминтон, футбол тўплари, кураш спорт формалари ва бошқа спорт анжумлари тақдим этилди.

— Муассасамизда 120 нафар тарбияланувчи бор, — дейди 1-Меҳрибонлик уйи директори Мавжуда Фахрудинова. — Уч ёшдан 18 ёшгача бўлган етим ва ижтимоий етим болалар бу ерда ҳар хил тўғрақарларда қатнашади. Эндиликда уларда компьютер саводхонлигини оширишга ҳам имкон бўлди. Ҳомийларга катта раҳмат.

Абдуғафур ҲОТАМОВ

16 ФОТОФАКТ

MANIAC - дастлабки компьютерлардан бири. Лос Аламос (АҚШ), 1952 йил.

ТАДҚИКОТ

Олимлар қаришнинг молекуляр механизmlарини аниқладилар

Тадқиқотчилар инсон кексайиши билан чамбарчас боғлиқ бўлган генни аниқлаш учун эпигенетик соат деб номланган биомаркердан фойдаланишган.

Организм ёшини ўлчашнинг турли усуллари мавжуд. Хронологик ёш — организмнинг қанча вақт тирик бўлганлиги ўлчови бўлса, биологик ёш организмнинг молекуляр даражада қанчалик яхши фаолият кўрсатишини кўрсатади. Биологик ёшни ўлчаш учун энг самарали воситалардан бири 2013 йилда Трей Идкер ва Стив Ҳорватлар томонидан таклиф этилган эпигенетик соатдир.

Эпигенетик соатлар генларнинг турли қисмларида ДНК метилизациясига даражасига асосланган ёшни башорат қилувчи математик моделдир. Метилизация генетик кетма-кетликнинг ишлашини ўзгартирмайди, балки фақат ДНК молекуласини ўзгартиради. Бу жараён соғлом ҳужайра ўсиши ва ривожланиши учун зарур бўлиб, унга турмуш тар-

зи ва экологик омиллар кўпроқ таъсир кўрсатади.

Тадқиқотда олимлар ҳар қандай генларнинг ишлаши ва биологик вақт оқими тезлашувчи ўртасидаги турли боғлиқликлар мавжудлигини аниқлаш мақсадида одамларнинг кўплаб генетик маълумотларини таҳлил қилишди. Ва улар шундай генлардан бири — nsd1 ни топишга муваффақ бўлдилар. Бу ўзида nsd1 генлари мавжуд бўлган шахслар бу генга эга бўлмаганларга қараганда тезроқ қаришини англатишини билдиради.

Тадқиқотчиларнинг фикрига кўра, тадқиқот эпигенетик соатлар қаришни тушунишнинг

истикболли воситаси эканлигини кўрсатади. Бундан ташқари, ушбу факт қаришни тезлатадиган генлар ҳақиқатда мавжудлигига ишонарли далилдир. Шундай қилиб, биз генларни таҳлил қилишнинг замонавий технологиялари ёрдамида қариш тезлигини назоратга олиш ва уни секинлаштириш имконига эгамиз.

Олимлар ушбу фактни тасдиқлаш учун келгусида сичқонлар устида тадқиқотлар олиб бориш зарурлигини айтишмоқда. Муаллифлар, шунингдек, қаришни тезлаштирадиган янги генларни аниқлаш учун катта ҳажмдаги маълумотлардан фойдаланишни режалаштиришган.

АВТОҲАВАСКОРЛАР УЧУН

АСЛО БУНДАЙ ҚИЛМАНГ! ҚИШДА МАШИННИ "ЎЛДИРИШ"НИНГ 5 УСУЛИ

"За рулём" журналида автоэксперт Илья Пименовнинг машинани қишда қандай авайлаб минишга бағишланган маслаҳати чиқди.

Айрим ҳайдовчилар билиб-билмай ўз автомобилларида жиддий зарар етказиб қўйишади. Айниқса, қишда. Ҳатто энг қиммат ва замонавий "иномаркалар" ҳам эҳтиётсизлик қурбони бўлиши ҳеч гапмас.

Албатта, Россия қорли-қировли, совуқ ўлка. Бизда қор кам бўлгани билан, барибир совуқ. Балки бу маслаҳатлар кимгадир асқотиб қолар.

1-усул. Қиздирилмаган мотор

Қиздирилмаган мотор билан машинани ҳайдаш зарарли эканини билмайдиган ҳайдовчининг ўзи йўқ. Аммо ҳамма ҳам амал қилармикан? Қиш палласида машинани ҳайдашдан олдин моторини камида беш дақиқа қиздириш керак. "Совуқ старт" двигатель у ёқда турсин, узатмалар қўтиси ҳам кони зиён.

2-усул. "Кувноқ" стартлар ва тормоз

Машинани газлаб туриб, жойидан кескин кўзғалиш ва худди шунинг акси — кескин тормозлишни шиналар едирилишига ва тормоз тизими деталлари яроқсиз ҳолатга тушишига олиб келади. Бунақа қилиш машина осма тизими (подвеска)гаям зарар.

3-усул. Дрифт

Баъзилар қўл тормозидан фойдаланиб дрифт қилишдан завқ олади. Аммо доим эсда тутиш керак, қўл тормози бирда бўлмаса бирда ишламай қолиб панд бериб қўйиши мумкин. Дрифтлар қўл тормозидан ташқари яна тормоз суппортлари, вариаторлар ва механик узатмалар қўтиси учун ҳам зарарли. Айрим кинофилмларга ишонманг, улар махсус тормозлардан фойдаланишади. Ҳаммасини профессионаллар бажаради.

4-усул. Кун исиса юварман

Қиш, совуқ бўлишига қарамай, машинани вақтида "чўмилтириб" турган яхши. Гилдирак дискларида тўпланиб қолган сув-лойлар музлаб, шиналар тез едирилиши, гилдирак подшипниклари ва бошқарув рули механизмлари тез ишдан чиқиши мумкин. Қолаверса, йўллар музлаганда сепиладиган тузлар ҳам машина учун зарарли (Дарвоқе, йўлга сепиладиган тузлар пойабзлангиз учун ҳам зарарли эканини биласизми?). Шунинг учун ҳам машинани тоза сақланг.

5-усул. "Қор кўрпа"

Қор ёққанидан кейин машина устидаги "қор кўрпаси" билан кунлаб қолиб кетиши асло ярамайди. Бунинг оқибатида электрикаси, резина, пластик ва ҳатто металл деталларига зарарланиши ҳеч гапмас.

<p>Xabar</p> <p>МУАССИС:</p> <p>ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА КОММУНИКАЦИЯЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВАЗИРЛИГИ</p> <p>Бош муҳаррир Абдугани АБДУРАҲМОНОВ</p>	<p>ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:</p> <p>Шухрат СОДИҚОВ (Ҳайъат раиси), Назиржон ҲАСАНОВ, Коммуна ИРИСБЕКОВА, Тўлқин ТЕШАБОВЕ, Лутфилло ТУРСУНОВ (Бош муҳаррир ўринбосари), Усмонжон ЙЎЛДОШЕВ (масъул котиб).</p>		<p>МАНЗИЛИМИЗ:</p> <p>100000, Тошкент шаҳри, Амир Темуր 1-тор кўчаси, 2-уй (мўлжал: Олой бозори).</p> <p>Телефонлар: 71-234-18-59, 71-234-18-31, факс: 71-234-17-91. E-mail: info@xabar.uz</p>
	<p>Тахририятта келган кўлэзма ва суратлар эгаларига қайтарилмайди. Муаллифларнинг фикрлари тахририят фикридан фарқланиши мумкин. Нашримиздан кўчириб босилганда "Xabar"дан олинганлиги кўрсатилиши шарт.</p> <p>Газетани тайёрлашда интернет материалларидан ҳам фойдаланилади. Баҳоси келишилган нарҳда.</p>		<p>Газета тахририят компьютер базасида терийлди ва саҳифаланди. Дизайнер: Аслиддин БҮРИЕВ. Навбатчи: Лутфилло ТУРСУНОВ.</p>
<p>Газета Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 0016 рақами билан 2013 йил 23 июлда рўйхатга олинган.</p>	<p>Газета ҳафтанинг жума кунини чиқади</p>	<p>"Шарқ" наشريёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонасида чоп этилди. Манзил: Тошкент шаҳри, "Буюк Турун" кўчаси, 41-уй.</p>	<p>G-157 сонли буюртма. Оффсет усулида босилди. Қоғоз бичими А-3, ҳажми 4 босма табоқ. Адади: 4545 нусха.</p>
<p>Вилоят муҳбирлари:</p> <p>Андижонда 226-47-80 Бухорода (99)854-7305 Жиззахда (94) 199-95-64 Наманганда (91) 353-71-25 Навоийда 225-91-10 Нукусда 554-35-45 Самарқандда (91)557-84-44 Термизда (91)235-88-68 Тошкентда 234-18-59 Урганча (97) 211-65-05 Фарғонада 244-18-05 Қаршида (93)931-08-99</p>		<p>ISSN 2010-6424</p> <p>Босишга топширилди — 23.00. Босишга топширилиш вақти — 24.00.</p>	